

Taidekasvatusosaaminen varhaiskasvatuksessa

Helena Hasselblatt

Kasvatustieteen proseminarityö

Syyslukukausi 2023

Jyväskylän avoin yliopisto

TIIVISTELMÄ

Hasselblatt, Helena. 2023. Taidekasvatusosaaminen varhaiskasvatuksessa. Kasvatustieteen proseminarityö. Jyväskylän avoin yliopisto. 54 sivua.

Tässä työssä tutkittiin taidekasvatusosaamista varhaiskasvatuksessa. Lähes jokainen suomalainen lapsi kuuluu varhaiskasvatukseen. Viimeistään esikouluikäisenä varhaiskasvatus tavoittaa kaikki suomalaiset lapset. Taidekasvatus kuuluu olennaisena osana lapsuuteen ja varhaiskasvatuksen piirissä voimmeturvata saavutettavan ja tasavertaisen taidekasvatuksen lapsille. Tässä tutkimuksessa selvitettiin varhaiskasvattajien kokemuksia taidekasvatusosaamisesta varhaiskasvatuksessa.

Tutkimusaineisto muodostui kahdeksasta teemahaastattelusta, joista viisi oli ryhmähaastatteluja ja kolme yksilöhaastatteluja. Haastateltavina olivat varhaiskasvatuksen ammattilaisia. Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa on käytetty aineistolähtöistä sisällönanalyysimenetelmää.

Tulosten mukaan taidekasvatusosaaminen varhaiskasvatuksessa jakaantui viiteen osa-alueeseen 1) taidekasvatuksen organisointiin päiväkodissa, 2) taidekasvatuksen organisointiin yhteistyössä, 3) aktiviteettien monimuotoisuuteen, 4) varhaiskasvattajan henkilökohtaiseen taidekasvatusosaamiseen ja 5) koulutus- tarpeisiin.

Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen ja taidetoimijoiden yhteistyössä ja sen kehittämisessä sekä varhaiskasvatus- että kulttuuripalveluissa. Tutkimus tarjoaa uudenlaisen näkökulman, jonka avulla taidekasvatusta varhaiskasvatuksessa voidaan kehittää.

Asiasanat: taidekasvatusosaaminen, varhaiskasvatus, taidekasvatus, varhaiskasvatuspedagogiikka, taidepedagogiikka

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	2
1 TAIDEKASVATUS ON LAPSEN OIKEUS	5
2 TAIDEKASVATUS JA TAIDEPEDAGOGIIKKA	7
3 TAIDEKASVATUKSEN OSAAMISALUEET VARHAISKASVATUKSESSA	11
3.1 Taidekasvatuksen oppimisympäristöön liittyvä osaaminen	12
3.2 Taidekasvatukseen liittyvä osaaminen	15
3.3 Yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen liittyvä osaaminen	17
3.4 Jatkuvaan kehittämiseen liittyvä osaaminen.....	18
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	20
4.1 Tutkimustehtävä ja -kysymys.....	20
4.2 Tutkimuksen lähestymistapa.....	20
4.3 Tutkittavat ja aineistonkeruu	21
4.4 Aineiston analyysi.....	22
4.5 Eettiset ratkaisut.....	24
5 TAIDEKASVATUSOSAAMINEN VARHAISKASVATUKSESSA	27
5.1 Taidekasvatuksen organisointi päiväkodissa.....	27
5.2 Taidekasvatuksen organisointi yhteistyössä	29
5.3 Aktiviteettien monimuotoisuus.....	31
5.4 Varhaiskasvattajan henkilökohtainen taidekasvatusosaaminen	34
5.5 Koulutustarpeet	36
6 POHDINTA	39
6.1 Tulosten tarkastelua ja johtopäätökset.....	39
6.2 Tutkimuksen arviointia	41

6.3 Jatkotutkimusaiheet ja käytännön sovellukset.....	42
LÄHTEET	43
LIITTEET	46

1 TAIDEKASVATUS ON LAPSEN OIKEUS

Varhaiskasvatuksessa tapahtuva taidekasvatus on taiteiden tasa-arvoista saavutettavuutta ja taiteissa kasvamisen ja oppimisen toimintamuoto. Lähes jokainen suomalainen lapsi kuuluu varhaiskasvatuksen piiriin ja viimeistään esikouluikäisenä se tavoittaa kaikki suomalaiset lapset. Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsuutta. Tämän vuoksi tarkastelen työssäni taidekasvatusosaamista varhaiskasvatuksessa, koska julkisena palveluna se edistää saavutettavaa ja tasa-arvoista taidekasvatusta.

Työlleni antaa taustaa ArtsEqual-tutkimushanke, jossa Westerlund ym. (2016) mukaan perinteistä taiteen asemaan tulkittiin uudelleen siten, että taide ymmärrettiin kaikille tasapuolisena kuuluvana julkisena peruspalveluna, joka edistää laaja-alaisesti hyvinvointia. ArtsEqual-tutkimushankkeessa Ilmola-Sheppardin ym. (2021) mukaan tunnistettiin taidekasvatuksen saavutettavuus ja tasa-arvo Suomessa suurimpina haasteina. Taidekasvatuksen myönteiset vaikutukset lapsen elämään käsittävät hyvinvoinnin vahvistumisen, itsetunnon, empatian, identiteetin ja luovuuden paranemisen, tarjoten samalla työkaluja työelämään ja elämän eri vaiheisiin (Westerlund ym. 2016, s. 3).

Ilmola-Sheppard ym. (2021) ovat tutkineet taidekasvatuksen tasa-arvoa. Heidän (2021) mukaansa taidekasvatuksessa opetetaan vain muutamia taideaineita ja monet lapset eivät pääse koskaan osallistumaan taideopetukseen vapaaajallaan. Usein taidekasvatusta ei ole saatavilla sitä eniten tarvitseville (Ilmola-Sheppard ym. 2021, s. 47). Ruokonen (2022) puolestaan on tutkinut varhaiskasvatuksen taidekasvatusta, jäsentäen varhaiskasvatussuunnitelmista nousevia taidekasvatuksen ja -pedagogiikan periaatteita.

Bamfordin (2009) tutkimus "The wow factor. Global research compendium on the impact of the arts in education" on ensimmäinen laaja kansainvälinen tutkimus, jossa painotettiin taidekasvatuksen laadun tarkastelua vaikuttavuuden sijaan. Tutkimus luo kansainvälisesti vertailukelpoisia standardeja laadukkaalle

taidekasvatukselle ja tunnistaa sen kasvatukselliset, kulttuuriset ja yhteiskunnalliset hyödyt.

Taidekasvatusta varhaiskasvatuksessa ovat tutkineet Juutila ym. (2021). Heidän mukaansa päivittäin vähiten toteutettiin *ilmaisun monet muodot* -oppimisen aluetta (Juutila ym. 2021, s. 5). Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea tavoitteellisesti lasten musiikillista, kuvallista, sanallista sekä kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heidät eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön (Opetushallitus 2022, s. 46).

Työni taustalla on varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2022), jossa taidepedagogisena oppimisaalueena on *ilmaisun monet muodot*. Kokonaisvaltaisessa pedagogisessa lähestymistavassa yhdistyvät ilmaisun monet muodot -oppimisen alue ja lapsen mielenkiinnon kohteista lähtevä laaja-alaiset osaamisen alueet (Opetushallitus 2022, s. 40).

Työni taustalla vaikuttavat myös erilaiset lait, asetukset sekä poliittiset ja strategiset asiakirjat, kuten varhaiskasvatustilannekatsauslaki, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022), esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014), kansallinen lapsistrategia ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1989).

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus erään eteläsuomalaisen kunnan varhaiskasvatuksessa tapahtuvasta taidekasvatuksesta. Tutkimuksessani käytän aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Tutkielmassani on monitieteinen tutkimusote, koska varhaiskasvatuksessa taidekasvatus yhdistelee monia eri tieteenalvoja, kuten taidekasvatusta, taidepedagogiaa, taiteen tutkimusta, varhaiskasvatusta, kulttuuripolitiikkaa ja työelämäntutkimusta (Varto 2010, s. 19).

Tutkimukseni tavoitteena on lisätä ymmärrystä varhaiskasvatuksen taidekasvatusosaamisesta vastaten yhteiskunnallisiin tarpeisiin taiteen saavutettavuuden parantamiseksi ja lasten hyvinvoinnin tukemiseksi. Varhaiskasvatuksen keskeinen rooli korostuu tasavertaisen ja saavutettavan taidekasvatuksen ja -pedagogiikan vahvistamisessa (Juutila ym., 2021). Tutkimus kytkeytyy yhteiskunnallisiin tarpeisiin taidepalvelujen saavutettavuuden, taidetoimijoiden kehittämisen sekä lasten hyvinvoinnin ja kulttuurisen kompetenssin vahvistamisen näkökulmasta.

2 TAIDEKASVATUS JA TAIDEPEDAGOGIIKKA

Taidekasvatuksen käytännössä kohtaavat taide ja kasvatustieteet. Kuosmanen (2022, s. 45) mukaan taidekasvatuksella on kaksi filosofista lähtökohtaa, kasvatustieteen ja taiteen filosofia ja näiden erityisosa-alueet ja eri suuntaukset. Vanhalan (2014) mukaan taidefilosofia on osa esteettistä filosofiaa, joka tutkii ensisijaisesti taidekäsitystä, mikä on taidetta, mitä on taide ja miten taidetta tulee tulkita. Varhaiskasvatukseenkin ulottuvassa taiteen perusopetuksessa taiteen osa-alueet ovat arkkitehtuuri, kuvataide, käsityö, mediataiteet, musiikki, sanataide, sirkustaide, tanssi ja teatteritaide (Kuosmanen 2022, s. 46; Opetushallitus 2017). Varhaiskasvatuksen perusteissa taidekasvatuksen alueena on ilmaisun monet muodot, jossa taiteen alueet ovat musiikillinen, kuvallinen, käsityöllinen, sanallinen ja kehollinen ilmaisu ja näiden yhdistelmät (Opetushallitus 2022, s. 46).

Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa käsitteen määrittäminen luo omat haasteensa, koska se asettuu kasvatustieteen, taiteen ja estetiikan filosofiaiden ohella kasvatukseen ja taiteeseen liittyviin tieteenaloihin, kuten kasvatustieteisiin, psykologiaan, erityisesti kehityspsykologiaan ja sosiaalipsykologiaan, kuin myös yhteiskuntatieteisiin, sosiologiaan ja antropologiaan ja politiikkaan (Kuosmanen 2022, s. 46). Taiteen tiede on estetiikka, joka sai tieteenalan nimensä filosofi Alexander Baumgartenilta vuonna 1735. Baumgartenin mukaan estetiikka on peremmiltään aistein ja kuvitteluun perustuvaa tietoa (Kotkavirta 2009, s. 225).

Varton (2010, s. 19) mukaan taidekasvatuksen tiedonalaan kuuluvat ihmisen erityispiirteinen tutkiminen (psykologia ja filosofia), sosiaalisen toiminnan ymmärtäminen (sosiologia), muuttuvien interventtioiden alue (kasvatustiede) ja luovan toiminnan alue (taiteen tutkimus). Taidekasvatus muuttuu taidepedagogiikaksi, kun se luo rajojaan eri tiedonalojen kanssa (Malmivirta 2015, s. 19).

Kuinka yhdistää ja määrittää taidekasvatus varhaiskasvatuksessa yksiselitteiseksi käsitteeksi, kun siinä yhdistyvät taide, estetiikka ja kulttuuri ja toisaalta kasvatustiede, kehitys, oppiminen ja kasvaminen? Kuosmanen (2022, s. 46) mukaan

moninaisuuden haastetta lisää se, että käsitteessä tulisi yhdistyä lisäksi yksilöllisen, että ryhmässä kasvavan lapsen varhaisvuosina rakentuvaa, ajassa tapahtuvaa, tulevaisuuteen suuntaavaa sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia tukevaa taidekasvatusta. Bamfordin (2009, s. 48) mukaan taidekasvatus vaihtelee eri maissa ja on kontekstisidonnainen ja vaikka taiteesta puhutaan usein yleisenä tai yleismaailmallisena käsitteenä. Hänen mukaansa ensi katsomalla näyttää, että taidekasvatuskäsitettä käytetään eri tavoin eri maissa ja kulttuureissa mutta tarkempi tarkastelu osoittaa, että useimmissa maissa taidekasvatuksen alaan luetaan piirtäminen ja musiikki, maalaaminen ja käsityöt, tanssi, draama ja kuvanveisto. Uusia medioita kuten elokuvaa, valokuvausta, mediataidetta, digitaalista taidetta ja designia käytettiin hyvin vaihtelevasti eri maissa (Bamford 2009, s. 48.) Kuosmanen (2022, s. 46) mukaan taidekasvatus käsitteen osatekijät ovat lisäksi riippuvaisia ajallisista konteksteista ja niiden tulkinnoista. Lisähaasteena määrittelyssä on se, että varhaiskasvatus on kasvatuksen erityisalue ja varhaiskasvatuksen taidekasvatus on erityisalueen osa-alue (Kuosmanen 2022, s. 46).

Varhaiskasvatuksen taidekasvatusta käsitteenä voi lähestyä sen käytäntöjen kautta. Malmivirran (2015, s. 19) mukaan taidekasvatuksen käytäntöjä ovat sellaiset toimet, joissa opetetaan toimimaan taiteen menetelmin, materiaalein ja välinein. Hän jatkaa, että taidekasvatuksessa opitaan arvioimaan toiminnan suhdetta asetettuihin tavoitteisiin ja toiminnan tuloksia. Varton (2010, s. 22) mukaan käytäntö on keskeinen, koska se vaihtelee ja muuttuu, on osittain arvaamatonta ja osoittaa itsestään rajapintoja. Hänen mukaansa on mietittävä, onko kyseessä taidekasvatus, harrastus vai peräti taide. Tieteen termipankin (2023) mukaan taidekasvatuksessa huomio kiinnittyy taiteen luomisen ja vastaanottamisen prosesseihin.

Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteissa (Opetushallitus 2022) taidekasvatuksen alueena on *ilmaisun monet muodot*. Varhaiskasvatuksen taidekasvatukseen kuuluvat sekä spontaanit, että ennalta suunniteltu toiminta (Opetushallitus 2022, s. 47). Ruokosen ja Rusasen (2009, s. 13–14) mukaan spontaania ja ennalta suunniteltua toimintaa voi tapahtua ja integroida osaksi lapsen toimintaa

neljällä eri tasolla. Heidän mukaansa ensimmäisellä tasolla on taiteen käyttö arjen spontaaneissa toimintatilanteissa. He jatkavat, että toisella tasolla pääperiaatteenä on lapsen aktiivinen toimijan ja tutkijan rooli. Kolmannella tasolla on Ruokosen ja Rusanen mukaan tiedostamisen periaate. Neljännellä tasolla taidekasvatuksen integrointi tarkoittaa taiteellisesti eheyttävän kasvatus- ja opetussuunnitelman luomista ja toteuttamista paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (Ruokonen & Rusanen 2009, s. 13–14).

Varton (2010, s. 23) mukaan varhaiskasvatuksen taidekasvatuksessa tulee säilyä taidekasvatuksen tavoitteet mutta sen tulee tukea varhaiskasvatuksen tavoitteita. Menetelmät, jotka perustuvat yhtäaikaan sekä taiteelliseen toimintaan että pedagogiseen ajatteluun ovat tehokkaita, uutta ajattelua ja toimintaa luovia. (Varto 2010, s. 23).

Taidepedagogiikka käsittää opetuksen ja oppimisen prosesseja, joissa tutkitaan ja harjoitetaan taiteellisen taidon ja tiedon soveltamista käytäntöön (Tieteen termipankki 2023). Taidepedagogiikka on tietoinen omasta tiedostaan, sen suhteesta käytäntöihin ja muihin tiedonaloihin (Malmivirta 2015, s. 19, Varto 2010 s. 25). Varton (2010, s. 26) mukaan taidepedagogiikassa tutkitaan ihmisen erityispiirteinä ilmenevää taitoa ja taidetta, käsitellään samalla käsitystä tiedosta taiteellisin keinoin. Hän jatkaa, että lisäksi keskustellaan taiteellisen toiminnan ja sen soveltamisen merkityksestä sosiaalisessa todellisuudessa, opetuksessa, itseohjautumisessa ja vuorovaikutuksessa. Taidepedagogiikassa huomioidaan myös käsitys normista, normatiivisesta ja hyvästä, jotka ohjaavat käytännön ratkaisuja ja perustelevat valintoja taidekasvatustyössä (Varto 2010, s. 26).

Ruokonen (2022, s. 22) on määritellyt Allila ja Ukkonen-Mikkolan (2018) varhaiskasvatus pedagogiikka -käsitteen pohjalta varhaiskasvatuksen taidepedagogiikkaa. Hänen mukaansa varhaiskasvatuksen taidepedagogiikka ilmentää suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvattajan ja lapsen välistä vuorovaikutusta, perustuen institutionaaliseen ja ammatilliseen toimintaan. Hän kertoo, että tässä yhteydessä tavoitteena on tietoisesti vaikuttaa lapsen kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin. Hän jatkaa, että varhaiskasvatuksen taidepedagogiikka konkreti-

soi kasvatusyhteisössä varhaiskasvatuksen tavoitteet, sisällöt, menetelmät ja oppimisympäristön tieteellisten ja tutkimuspohjaisten näkökulmien avulla. Hänen mukaansa samalla toteutuu toiminnan havainnointi, dokumentointi ja toimintakulttuurin jatkuva arviointi ja kehittäminen. Tämä lähestymistapa korostaa leikkiä sekä lapsen aktiivisuutta ja osallisuutta yhteistyössä vanhempien ja muiden asiantuntijoiden kanssa (Kuosmanen 2022, s. 223; Ruokonen 2022, s. 22). Tässä tutkimuksessa taidekasvatus käsitetään sen laajassa merkityksessä, jonka osana alueena taidepedagogiikka on.

3 TAIDEKASVATUKSEN OSAAMISALUEET VARHAISKASVATUKSESSA

Karilan ja Nummenmaan (2001, s. 26–35) mukaan päiväkotityön keskeiset osaamisalueet ja niiden tyypilliset ydinosamiset alueet ovat: toimintaympäristöön ja perustehtävien tulkintaan liittyvä osaaminen, varhaiskasvatukseen liittyvä osaaminen, yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen liittyvä osaaminen sekä jatkuvaan kehittämiseen liittyvä osaaminen.

Tutkimuksessani sovellan Karila ja Nummenmaan teoriaa varhaiskasvatusosaamisesta varhaiskasvatuksen taidekasvatusosaamiseen. Varhaiskasvatuksessa taidekasvatuksen keskeiset osaamisalueet ja siihen liittyvä ydinosaminen ovat oppimisympäristöön, taidekasvatukseen, yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen sekä jatkuvaan kehittämiseen liittyvää osaamista (ks. Taulukko 1.). Käsitteen seuraavissa alaluvuissa taidekasvatuksen osaamisalueita varhaiskasvatuksessa.

Taulukko 1. Varhaiskasvatuksen taidekasvatus osaamisalueet ja ydinosaminen

Keskeiset osaamisalueet	Ydinosaminen
Oppimisympäristöön liittyvä osaaminen	-kontekstiosaaminen
Taidekasvatukseen liittyvä osaaminen	-hoitotilanteissa tapahtuva taidekasvatus -pedagoginen taidekasvatus
Yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen liittyvä osaaminen	-vuorovaikutusosaaminen -yhteistyöosaaminen
Jatkuvaan kehittämiseen liittyvä osaaminen	-reflektio-osaaminen -tiedonhallintaosaaminen

3.1 Taidekasvatuksen oppimisympäristöön liittyvä osaaminen

Karilan ja Nummenmaan (2001, s. 27) mukaan varhaiskasvatuksen taidekasvatuksen oppimisympäristöön liittyvän osaamisen ydinaluetta on kontekstiosaaminen. Heidän mukaansa kontekstiosaamisen yhtenä ydinalueena on toimintaympäristö (Karila ja Nummenmaa 2001, s. 27). Kontekstiosaamisen kautta tarkastelun kohteeksi tässä työssä on taidekasvatus erilaisissa oppimisympäristöissä. Varhaiskasvatussuunnitelmassa (Opetushallitus 2022, s. 36) ”oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lapsen kehittymistä, oppimista ja vuorovaikutusta”. Oppimisympäristö jaetaan fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen ulottuvuuteen (Opetushallitus 2022, s. 36).

Varhaiskasvatuksessa taidekasvatuksen fyysisiä oppimisympäristöjä löytyy sekä päiväkodin seinien sisäpuolelta että ulkopuolelta. Varhaiskasvatussuunnitelmassa (Opetushallitus 2022, s. 37) oppimisympäristöjä voivat olla myös luonto, piha leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt, jotka tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen.

Oppimisympäristöjä varhaiskasvatuksen taidekasvatuksessa löytyy esimerkiksi yhteistyössä alueen taide- ja kulttuurilaitosten kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa (Opetushallitus 2022, s. 37) yhteistyö muiden toimijoiden kanssa voi olla fyysisiä vierailuja tai virtuaalisia vierailuja kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, konsertteihin, teatteriin tai huoltajan työpaikalle.

Taidekasvatuksen käytänteet varhaiskasvatuksessa ovat taiteessa, taiteesta ja taiteen avulla kasvaminen. Ruokosen (2022, s. 24) mukaan Tarr ja Thomas (2000) määrittelevät kokonaisvaltaisen taidekasvatuksen jaottelamalla sen taiteessa oppimiseen, taiteesta oppimiseen ja taiteen avulla oppimiseen. Bamford (2009, s.11) erottelee termit kasvatus taiteissa (esimerkiksi taiteen opetus, musiikki, draama, käsityö jne.) ja kasvatus taiteen avulla (esimerkiksi taidekasvatusta käytetään pedagogisena työvälineenä muissa oppiaineissa, kuten kirjallisuus, matematiikka ja teknologia).

Ruokosen (2022, s. 24) mukaan taidepedagogiikan opettajan on pohdittava, miten osallistaa lapset toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. "Millaista tietoa, tunne-elämyksiä ja kokemuksia lasten välillä jaetaan ja mitä uusia tekniikoita taito- ja taidetoiminnassa harjoitellaan, tutkitaan ja opitaan? Miten taiteellista työskentelyä dokumentoidaan ja lasten ääntä saadaan näkyville ja välitettyä myös esimerkiksi lasten huoltajille?" Ruokosen mukaan mm. Gibson ja Ewing (2020) sanovat, että koko opetussuunnitelmaa voi tarkastella taidekasvatuksen näkökulmasta eheyttävästi (Ruokonen 2022, s. 24.)

Ruokosen (2022, s. 24) mukaan taiteessa oppiminen liittyy lapsen taiteelliseen ilmaisuun ja sen eri muotoihin. Hänen mukaansa lapsen tulee saada tutustua aikuisen johdolla taiteen erilaisiin muotoihin ja niiden ilmaisuun lapsen ikäkauteen sopivalla tavalla ja tekniikalla. Hän jatkaa, että taiteessa oppimiseen on oltava varattuna riittävästi aikaa ja mahdollisuuksia tutkia eri taidemuotojen tekniikoita sekä kokea onnistumisen iloa ja oppimista niihin liittyvissä ilmaisumuodoissa. Ruokonen näkee, että taiteellisten kokemusten kautta lapsi tulee tietoiseksi eri taidemuotoihin ja inhimilliseen elämään liittyvästä kauneudesta ja estetiikasta. Hän jatkaa, että taiteen äärellä lapsi oppii kertomaan omista taiteellisista kokemuksistaan ja kuuntelemaan toisten kokemuksia. Taiteessa oppimisen kautta lapsi oppii, ettei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa kokea, tulkita tai ilmaista taidetta (Ruokonen 2022, s. 24.) Varhaiskasvattajan on hyvä tutustua taidekasvatukseen ja -pedagogiikan kirjallisuuteen, josta saa hyviä työkaluja ja menetelmiä oman taidekasvatuksen toteuttamiseen.

Taiteesta oppiminen tapahtuu usein yhteistyössä lasten kulttuuria ja taiteita edistävien toimijoiden kanssa. Taiteesta opitaan vierailuilla esimerkiksi taidemuseoissa, teattereissa, kirjastoissa, konsertti-, tanssi- ja sirkusesityksissä. Varhaiskasvattaja voi tarjota lapselle taidekokemuksen myös virtuaalisesti päiväkodissa. Yenawinen (2013) kehittämä VTS-menetelmän (*visual thinking strategy*) toimii hyvin varhaiskasvatuksen alkuopetuksessa taideteosten äärellä. VTS-menetelmässä kysymykset lähtevät liikkeelle lapsen taidekokemuksen kartoituksella ja toisten kokemusten kuuntelulla (Ruokonen 2022, s. 25).

Ruokosen (2022, s. 25) mukaan lapsille on arvokasta ja mieluisaa käydä vuoropuhelua myös taiteen tekijöiden ja esittäjien kanssa, jonka vuoksi vierailuja tai tapahtumia kannattaa järjestää mahdollisuuksien mukaan eri kulttuuritahojen kanssa. Hän kertoo, että konserttikeskus järjestää valtakunnallisesti lapsille suunnattuja laadukkaita live- ja etäkonsertteja. Hän jatkaa, että lastenkulttuurikeskukset ja paikalliset toimijat välittävät tietoa lapsille suunnatuista esityksistä ja yleisöyhteistyöstä. Usein myös taidelaitokset kutsuvat lapsia kenraaliesityksiin tai lapsiyleisölle tarkoitettuihin tapahtumiin (Ruokonen 2022, s. 25.) Kunnassa toteutettava kulttuurikasvatussuunnitelmassa saattaa olla myös varhaiskasvatusikäisille suunnattuja palveluja, joita kannattaa hyödyntää.

Varhaiskasvattaja on yleensä lapsen ensimmäinen taidekasvattaja, jonka vuoksi on tärkeää, että varhaiskasvattaja innostaa lapsia taiteisiin. Taidekasvatuksessa lapset ovat aktiivisia toimijoita laulaen, soittaen, piirtäen, tanssien, keksien tarinoita ja loruja, maalaten, muovaillen ja käsitöitä tehden.

Ruokosen (2022, s. 25) mukaan oppimisympäristöjä ja oppimista tapahtuu kaikkialla. Hän mukaansa informaalit taiteellisen oppimisen ympäristöt ja mahdollisuudet vaihtelevat lapsen kotitaustan ja kulttuurin mukaan ja luovat tärkeän pohjan lapsen varhaiskasvatuksen taidekasvatukselle. Hän kertoo, että taide- ja kulttuurikasvatuksen yhteistyön mahdollisuudet ovat rajattomat lasten kotien, eri kulttuuritaustoista tulevien taiteilijoiden ja lastenkulttuuria edistävien tahojen, kuten taiteen perusopetuksen kanssa. Päiväkodissa olisi hyvä olla oma kulttuurikasvatussuunnitelma ja kulttuurivastaava, joka hoitaa yhteydet taiteen- ja kulttuurin kenttään (Ruokonen 2022, s. 25–26.)

Ruokosen (2022 s. 26) mukaan taiteen avulla oppiminen liittyy kokonaisvaltaiseen varhaiskasvatuksen viitekehykseen, jossa taidekasvatus ts. ilmaisun monet muodot -oppimisalue toteuttaa laaja-alaisen oppimisen alueen tavoitteita ja integroituu ja toimii apuna muiden oppimisen alueen tavoitteiden saavuttamisessa. Hänen mukaansa vierasta kieltä voi oppia laulaen tai kuvallisen ilmaisun sekä laulupiirtämisen avulla voidaan oppia matemaattisia muotoja. Hän kuvailee, että taidekasvatus voi tapahtua myös integroidusti niin, että se on alisteista toiselle oppiaineelle, joka tarkoittaa sitä, että taiteella on opetuksessa

avustava rooli, jonkin oppimistavoitteen saavuttamiseksi. Ruokosen (2022, s. 26) mukaan esimerkiksi tavoitteena on opettaa yhteenlaskun alkeita elefantti-marssin avulla ja samalla opitaan yhteislaulua ja yhteisölliseen leikkiin liittyviä asioita. Taiteen avulla oppimisessa tapahtuu usein rinnakkaista oppimista ts. taiteen avulla opitaan kokonaisvaltaisesti muitakin taitoja kuin tavoitteeksi asetettuja (Ruokonen 2022, s. 26.)

3.2 Taidekasvatukseen liittyvä osaaminen

Varhaiskasvatuksen taidekasvatukseen liittyvä osaaminen muodostuu monista eri tekijöistä. Taidekasvatuksen ydinosamista ovat hoitotilanteissa tapahtuva taidekasvatus ja suunnitellut pedagogiset taidekasvatustuokiot tai -projektit. Taidekasvatuksen keskeinen työtapo varhaiskasvatuksessa on leikki (Opetushallitus 2022, s. 43). Leikki ja taide ovat hyvin lähellä toisiaan. Ne molemmat ovat luontaisia tapoja lapselle ilmaista itseään.

Taidepedagogiikan tavoitteena on tukea varhaiskasvatuksen kokonaisvaltaista pedagogiikkaa, jossa yhdistyvät hoiva, kasvatus ja opetus (Ruokonen 2022, s. 21). Taidekasvatuksessa voivat yhdistyä myös hoiva, kasvatus ja pedagogiikka.

Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. (Opetushallitus 2022, s. 43). Spontaani taidekasvatus voi syntyä osana vuorovaiikutustilannetta, joka liittyy hoivaan esimerkiksi lapsen pukemiseen lorutellen. Ennalta suunniteltua toimintaa voivat olla erilaiset varhaiskasvattajan suunnitellut taidekasvatustuokiot, joissa on usein pedagoginen ulottuvuus (Opetushallitus 2022, s. 43).

Varhaiskasvatuksessa "ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu keilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa" (Opetushallitus 2022, s. 47).

Varhaiskasvatuksessa taidekasvatusosaaminen tarvitaan varhaiskasvatussuunnitelman ilmaisun monet muodot osa-alueen toteuttamiseksi, joka on taidekasvatuksen osa-alue varhaiskasvatussuunnitelmassa. Ilmaisun monet muodot

osa-alueita ovat musiikillinen, kuvallinen, käsityöllinen, sanallinen ja kehollinen (Opetushallitus 2022, s. 47–48). “Lapsi ilmaisee itseään monikanavaisesti ja moniaistisesti puhuen, tanssien laulaen, piirtäen ja leikkien.” Ruokosen (2022, s. 27) mukaan taiteellisessa itseilmaisussa ovat läsnä tunteet, tahto ja toiminta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa taidekasvatuksen tarkoituksena on tukea lapsen taiteellista ilmaisua ja samalla tuetaan lapsen osallisuutta (Opetushallitus 2022, s. 47). Kaikessa lapsen taiteellisessa ilmaisussa kuuluu lapsen oma ääni. Lisäksi varhaiskasvatuksessa korostuu kokonaisvaltainen ilmaisu ja eheyttävä sekä integroiva tapa oppia taiteita, taiteista ja taiteiden avulla (Ruokonen 2022, s. 27.)

Taidekasvatuksen avulla vahvistetaan laaja-alaisen oppimisen taitoja (Ruokonen 2022, s. 27). Varhaiskasvatuksen laaja-alaiset oppimisen alueet ovat: 1. ajattelu ja oppimaan oppiminen, 2. kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, 3. monilukutaito ja tieto- ja viestiteknologia osaaminen, 4. osallisuus ja vaikuttaminen sekä 5. itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (Opetushallitus 2022, s. 26).

Varhaiskasvatuksen henkilöstöltä vaaditaan taidekasvatuksellista ja taidepedagogista osaamista, että lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen tukeminen mahdollistuu päiväkodissa. Varhaiskasvattajan on oltava perillä taidekasvatuksen ja taidepedagogiikan ikäkaudelle soveltuvista menetelmistä, jotta hän pystyy käyttämään niitä asianmukaisesti eri tilanteissa (Karila & Nummenmaa 2001, s. 31).

Kuviossa 1. on opetushallituksen esittämä varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys (Opetushallitus 2022, s. 40). Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehystenä voisi toimia taidekasvatus, jossa yhdistyvät eri tavoin kaikki varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehyksessä mainitut asiat.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen taidekasvatuksen toiminta

3.3 Yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen liittyvä osaaminen

Varhaiskasvatuksessa tehtävä kasvatustyö on enenevässä määrin yhteistyötä, jossa yksin tehtävästä työstä on siirrytty yhdessä tekemisen malleihin (Karila & Nummenmaa (2001, s. 32). Vuorovaikutusosaaminen nähdään varhaiskasvattajan tärkeänä työvälineenä. Vuorovaikutustilanteissa aito välittäminen ja kiinnostus toista ihmistä kohtaan on oleellista. Happon (2006, s. 153) mukaan läsnäolo on varhaiskasvattajan pedagogisen olennainen ulottuvuus. Varhaiskasvattajien mukaan vuorovaikutusosaaminen kuuluvat kohtaaminen, kontaktin luominen, aito läsnäolo ja ilmapiirin luominen. Kuunteleminen, innostaminen, palautteen anto sekä yhteisten ratkaisujen etsiminen nähtiin myös keskeisinä taitoina.

Karila ja Nummenmaan (2001, s. 155) mukaan kasvatusta voidaan tarkastella yhteisöllisestä näkökulmasta, jolloin kasvattajilla on oltava yhteistyöosaamista. Erilaisten yhteistyötahojen, kuten taide- ja kulttuuritoimijoiden, vanhempien tai muun henkilöstön kanssa tarvitaan yhteistyöosaamisen taitoja (Karila & Nummenmaa 2001, s. 155).

Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteissa yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on vastuu varhaiskasvatuksen järjestäjillä (Opetushallitus 2022, s. 37). Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta (Opetushallitus 2022, s. 47). Huoltajien lisäksi tärkeitä yhteistyötahoja ovat yksityiset palveluntuottajat. Ne voivat olla alueellisia tai paikallisia kumppaneita esimerkiksi muiden opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen kanssa (Opetushallitus 2022, s. 38.)

Bamfordin (2009, s. 11) mukaan laadukasta taidekasvatusta tehdään aidoissa yhteistyökumppanuuksissa, jossa kumppanuus tehdään varhaiskasvatustyksikön ja ulkopuolisen taide- tai kulttuuritoimijan ja kunnan organisaatioiden kesken. Varhaiskasvattajat, taiteilijat ja kunnan eri organisaatiot jakavat yhdessä vastuun laadukkaasta taidekasvatuksen toteutuksesta. (Bamford 2009, s. 11). Bamfordin (2009, s. 140) mukaan näiden toimijoiden on jaettava yhdessä vastuu suunnittelusta, taidekasvatuksen juurruttamisesta ja arvioinnista. Lapsilla tulee olla mahdollisuuksia julkiseen esiintymiseen, näyttelyyn ja/tai esittelyyn toteuttamiseen. Hänen mukaansa laadukas taidekasvatus yhdistää taiteessa ja taiteen avulla oppimista (Bamford 2009, s. 140). Ruokosen (2022, s. 24) mukaan taiteessa ja taiteen avulla oppimisen lisäksi tulee huomioida taiteesta oppiminen. Bamfordin (2009, s. 140) mukaan laadukkaassa taidekasvatuksessa tulee painottaa yhteistyötä ja kaikilla lapsilla tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet osallistua taidekasvatukseen. Hän jatkaa, että lapsen oppimisesta, kokemuksista ja kehityksestä tulee olla yksityiskohtaiset strategiat arviointia ja raportointia varten (Bamford 2009, s. 140).

3.4 Jatkuvaan kehittämiseen liittyvä osaaminen

Rusasen (2007, s. 217) taidekasvatus jää liian suppeaksi lastentarhaopettajien koulutuksessa, jonka vuoksi opiskelijoiden tulee kehittää osaamistaan taidekasvatuksen eri taiteenlajeissa erikseen opintojen ulkopuolella. Varhaiskasvattajien

koulutus tarjoaa perustan taidekasvatuksen ammattitaidolle ja osaamiselle. Bamfordin (2009, s. 140) mukaan varhaiskasvattajille tuleekin tarjota työssä oppimisen mahdollisuuksia, jossa varhaiskasvattaja, taidekasvattaja ja kunta tekee yhteistyötä. Karila ja Nummenmaan (2001, s. 23) mukaan erityisellä osaamisalueella kehittyminen voi tapahtua työnkontekstissa. Sosiaali- ja terveysministeriön (2007, s. 18) julkaisemassa raportissa todetaan, että ”Enää ei riitä, että on saanut muodollisen pätevyyden varhaiskasvattajan ammattiin. Ammatillisen osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen, alan kehityksen seuraaminen ja kehittämistyöhön osallistuminen ovat tulleet olennaiseksi osaksi varhaiskasvattajien työtä.” (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, s. 18.)

Karila ja Nummenmaan (2001, s. 33) mukaan reflektio-osaamista tarvitaan työn arvioinnissa ja tutkimisessa. Tiedonhallintaosaaminen liittyy tutkimustietoon, jota varhaiskasvatuksen ja taidekasvatuksen alassa on tehty. Tiedonhallintaosaaminen vaatii varhaiskasvattajalta tiedon hankintaan ja sen prosessointiin liittyviä taitoja (Karila & Nummenmaa 2001, s. 33.)

Varhaiskasvatuksessa taidekasvatus ja erityisesti sen osa-alue taidepedagogiikka voidaan nähdä erityisosaamisalueena mutta toisaalta taidekasvatus voidaan nähdä myös viitekehyksenä koko varhaiskasvatussuunnitelmalle.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimustehtävä ja -kysymys

Tässä tutkielmassa pyrin lisäämään ymmärrystä taidekasvatusosaamisesta osana varhaiskasvatusta. Työssäni selvitän varhaiskasvatuksen ammattilaisilta kerätyn haastatteluaineiston avulla heidän kokemuksiaan taidekasvatusosaamisesta. Tutkimuskysymykseni on:

1. Minkälaista on taidekasvatusosaaminen varhaiskasvatuksessa?

4.2 Tutkimuksen lähestymistapa

Tutkimukseni lähestymistapa on laadullinen eli kvalitatiivinen. Tavoitteeni laadullisessa lähestymistavassa tässä tutkimuksessa on Menetelmäpolkuja humanisteille (2023) mukaisesti kerätä tietoa ja lisätä ymmärrystä taidekasvatusosaamisesta varhaiskasvatuksessa ilmiön ominaisuuksista ja merkityksistä kokonaisvaltaisesti. Tutkimuksessani noudatin Hirsjärven ym. (2009, s. 164) esittämiä laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä piirteitä, kuten kokonaisvaltaista tiedonhankintaa ja aineiston kokoamista sen luonnollisessa ympäristössä. Keräsin aineiston tutkittavien työpaikalla varhaiskasvatuksessa heidän autenttisessa työympäristössään. Laadullinen lähestymistapa soveltuu tutkimukseeni, koska se mahdollistaa tarkemman kuvauksen ja ymmärryksen ilmiöstä. Vaikka tulokset eivät ole laajasti yleistettävissä, laadullinen tutkimustapa mahdollistaa syvällisen käsityksen varhaiskasvattajien taidekasvatusosaamisesta.

Tutkimuksessani laadullisuus näyttäytyy aineiston hankinnassa, jossa Hirsjärven ym. (2009, s. 164) mukaan tutkittavien näkökulmat ja ”ääni” pääsevät esille. Keräsin aineiston varhaiskasvatuksen ammattilaisilta teemahaastattelujen muodossa. Olen valikoinut Hirsjärvi ym. (2009, s. 164) mukaan tutkimukseni kohdejoukon tarkoituksenmukaisesti, koska heillä on tutkimastani ilmiöstä runsaasti kokemusta. Tutkimussuunnitelmani muotoutui tutkimukseni edetessä, joka on Hirsjärvi ym. (2009, s. 164) mukaan tyypillistä laadulliselle tutkimukselle.

4.3 Tutkittavat ja aineistonkeruu

Tutkimukseen osallistui yhteensä kaksikymmentäneljä varhaiskasvatuksen ammattilaista neljästä eri varhaiskasvatuksen yksiköstä, jotka edustivat ammattilaitaan päiväkodin johtajia, varhaiskasvatuksen opettajia, sosionomeja ja lastenhoitajia. Valitsin varhaiskasvatuksen ammattilaisia, koska kaikki varhaiskasvatuksen ammattilaiset tekevät taidekasvatusta osana työtään. Valitsin varhaiskasvatuksen ammattilaisia laajasti eri ammattiryhmistä, koska halusin muodostaa mahdollisimman moniäänisen ymmärryksen taidekasvatusosaamisesta varhaiskasvatuksessa. Eri yksiköistä ja erilaisista ammattitaustoista olevat tutkittavat antoivat taidekasvatusosaamiseen ja sen osa-alueiden ilmiöiden tutkimukseen moniäänisyyttä. Tutkimukseen osallistuneet eivät olleet minulle entuudestaan tuttuja.

Aineistonkeruu menetelmänä käytin haastattelua, jossa tutkin Hirsjärvi ym. (2009, s. 205) mukaisesti varhaiskasvatuksen ammattilaisten subjektiivisia kokemuksia taidekasvatusosaamisesta. Taidekasvatusosaamista varhaiskasvatuksessa ei ole juuri tutkittu ja Hirsjärvi ym. (2009, s. 205) mukaan haastattelu sopii sellaisten tutkimusten aineistonkeruumenetelmäksi, jos alue on vähän karotettu tai tuntematon. Lähetin haastattelupyynnöt sähköpostilla 204:lle varhaiskasvatuksen ammattilaiselle erään eteläsuomalaisen kunnan varhaiskasvatuspäällikön kautta lokakuussa 2023. Haastattelurunkona sovelsin Kunnarin ja Kylösen (2012) suullisen haastattelun pohjaa. Toteutin kahdeksan teemahaastattelut lokakuussa 2023. Haastatteluista viisi oli yksilöhaastattelua ja kolme ryhmähaastattelua. Ryhmähaastatteluihin osallistui yhdeksäntoista haastateltavaa ja niiden kesto vaihteli noin 30 minuutista 60 minuuttiin. Yksilöhaastatteluihin osallistui viisi haastateltavaa ja niiden kesto vaihteli noin 27 minuutista 50 minuuttiin. Toteutin kolme yksilöhaastattelua ruotsin kielellä ja kaksi suomen kielellä. Suoritin ryhmähaastattelut kaksikielisesti niin, että osallistujilla oli mahdollisuus käyttää äidinkieltään joko suomea tai ruotsia. Kaksikielisyys ei haitannut ryhmähaastatteluja, koska kaikki ymmärsivät, että omalla kotikielellä on helpompaa ilmaista itseään ja kaikilla oli riittävä ymmärrys toisesta kielestä. Toteutin

kaikki haastattelut suljettujen ovien takana päiväkodin tilassa. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 46 sivua Book Antiqua fontilla, 12 pt:llä rivinvälin ollessa 1.

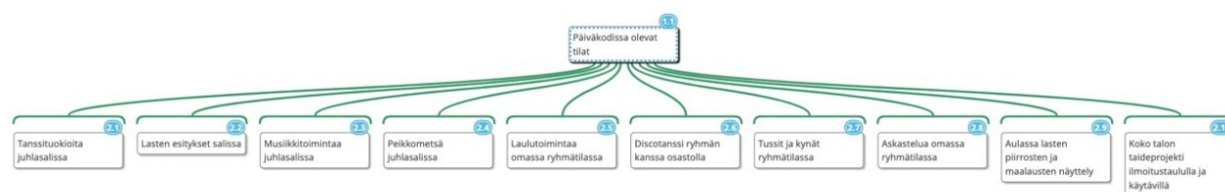
Ennen haastattelua lähetin tutkittaville sähköpostilla haastattelukysymysten (ks. Liite 4.) lisäksi tutkimustiedotteen, suostumuksen tutkimukseen ja tietosuojailmoituksen (ks. Liitteet 1.–3.) Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 85) suositusten mukaisesti. Etenin haastatteluissa pääsääntöisesti valitsemieni teemojen avulla haastattelurungon mukaisesti ja jätin sellaiset kysymykset välistä, joihin haastateltava oli ehtinyt jo vastaamaan ja esitin kysymykset Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 85) ehdotuksen mukaisesti siinä järjestyksessä, kun katsoin sen aiheelliseksi. Haastatteluteemat koskettivat varhaiskasvattajan kokemuksia taidekasvatuksesta, varhaiskasvatuksessa ilmeneviä ilmaisun monet muodot osa-alueita ja yhteistyötä kulttuuri- ja taidetoimijoiden kanssa. Täsmensin ja selvensin välillä haastateltavan käsityksiä varmistaakseni, että olin ymmärtänyt asiat oikein. Tuomi ja Sarajärven (2018, s. 85) mukaan haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsitystä, selventää ilmausten sanamuotoja ja käydä keskustelua tiedonantajan kanssa.

4.4 Aineiston analyysi

Valitsin keräämäni aineistoon analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin, jonka avulla etsin taidekasvatusosaamisen merkityksiä ja tulkintoja aineistosta. Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 117) mukaan sisällönanalyysi rakentuu empiirisestä aineistosta tehtävän tulkinnan ja päättelyn varaan, liikkuen kohti käsitteellisesti syvempää käsitystä tutkittavasta ilmiöstä. Tuomi ja Sarajärvi kuvaavat kolme eri sisällönanalyysin muotoa: aineistolähtöinen, teoriaohjaava ja teorialähtöinen analyysi. Tutkimukseni analyysiä voi luonnehtia aineistolähtöiseksi analyysiksi. Etenin analyysissä aineiston ehdoilla, noudattaen aineistolähtöisen analyysin periaatteita. Abstrahoidessani johdin käsitteet aineistosta yhdistämällä yläluokat pääluokiksi.

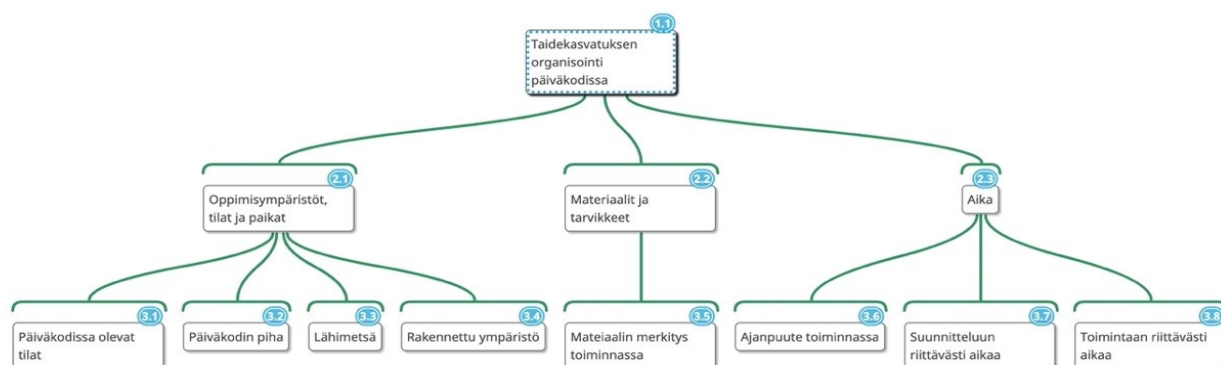
Valitsin tutkimustehtävän ja tutkimuskysymyksen perusteella tutkimusaineistosta analyysiyksiköt, jotka ovat varhaiskasvattajien taidekasvatusosaamisesta ajatuksellisia kokonaisuuksia tai katkelmia puheesta. Tuomi ja Sarajärvi (2018) korostavat sisällönanalyysissä tarvetta erottaa tekstistä merkitykselliset ajatukset tai ideat, jotka voivat ilmetä yksittäisen sanan, lauseen, ajatuksellisen kokonaisuuden tai keskustelun katkelman muodossa.

Etenin Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 123) mukaisesti sisällönanalyysin kahdeksan vaiheen mukaan. Analyysin ensimmäisessä ja toisessa vaiheessa litteroin ja anonymisoin aineiston. Kirjoitin haastattelun sanatarkasti Hirsjärvi ym. (2009, s. 222) suosituksen mukaisesti. Tämän jälkeen käänsin ruotsinkieliset haastattelut suomeksi ja poistin tekstistä turhat toistot ja täytesanat. Tein käännöksen tässä vaiheessa, jotta pystyin tekemään analyysin yhdellä kielellä. Tallensin litteroidun aineiston erillisiin Word-dokumentteihin haastattelukohtaisesti. Tutkimuksen kolmannessa ja neljännessä vaiheessa etsin ja merkitsin värillisellä yliviiavaajalla Word-dokumenttiin keskustelun katkelmia ja pelkistettyjä ilmaisuja varhaiskasvatuksen ammattilaisten taidekasvatusosaamiseen liittyvistä merkityksistä. Tämän jälkeen listasin taidekasvatusosaamisen pelkistetyt ilmaukset, jotka tallensin omaan Word-dokumenttiin. Viidennessä vaiheessa ryhmittelin ja yhdistelin pelkistettyjen ilmausten listaa etsien niistä samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia taidekasvatusosaamiseen liittyen. Kuudennessa vaiheessa jatkoin taidekasvatusosaamisen ilmausten ryhmittelyä ja yhdistämistä alaluokkiin. Kuviossa 2. on esimerkki pelkistettyjen ilmausten yhdistämisestä alaluokkaan.

Kuvio 2. Esimerkki pelkistettyjen ilmausten yhdistämisestä alaluokkaan

Seitsemännessä vaiheessa muodostin taidekasvatusosaamisen alaluokista yläluokkia. Viimeisessä vaiheessa yhdistin taidekasvatusosaamisen yläluokat pääluokkiin. Kuviossa 3. on esimerkki taidekasvatuksen organisoinnista päiväkodissa luokittelusta. Alaluokat ovat kuviossa alimpana, yläluokat keskellä ja ylimpänä löytyy pääluokka.

Kuvio 3. Esimerkki luokittelusta taidekasvatuksen organisoinnista päiväkodissa.

4.5 Eettiset ratkaisut

Tutkimuksen eettisiä ratkaisuja suunnitellessani korostin Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan (2006a) näkemyksiä siitä, että eettiset päätökset ohjaavat koko tutkimusprosessia ja vaativat harkintaa kaikissa vaiheissa. Tutkimuksen suunnittelu- vaiheessa pohdin aineiston käsittelyyn, keräämiseen ja hallintaan sekä tutkittavien suojaan liittyviä kysymyksiä, jotka Saaranen-Kauppisen ja Puusniekan (2006a) mukaan ovat keskeisiä tutkimuksen alkuvaiheessa.

Koska keräsin haastatteluaineistoa varhaiskasvattajien työpäivän aikana, anoin tutkimusluvan tutkimukseen osallistuvien varhaiskasvatusjohtajalta Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023, s. 13) mukaisesti ennen tutkimuksen toteuttamista. Tutkimuslupaprosessia varten lähetin tutkimussuunnitelman, tutkimustiedotteen ja tietosuojailmoituksen, sillä organisaatiot tarvitsevat usein tietoa tutkimuksesta luvan myöntämistä varten (Kuula-Luumi, 2021).

Lähetin haastateltaville etukäteen sähköpostilla Jyväskylän yliopiston tietosuojailmoituksen (Liite 1.), tutkimustiedotteen (Liite 2.), suostumuksen tutkimukseen (Liite 3.) ja haastattelukysymykset (Liite 4.). Haastattelun alussa kerta- sin tutkimustiedotteen ja kävin läpi tietosuojailmoituksen varmistaakseni, että tutkittavat ymmärsivät tutkimuksen tarkoituksen, tietosuojaan liittyvät kysy- mykset, sillä tutkittavalle on tarjottava riittävästi tietoa tutkimuksesta ja hänen oikeuksistaan ennen suostumuksen antamista (Kuula-Luumi, 2021). Kerroin tut- kittaville, että haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja tutkimukseen osallistumisen voi keskeyttää niin halutessaan, missä tahansa tutkimuksen vai- heessa. Haastattelut järjestettiin päiväkodin suljetussa tilassa, jossa ulkopuolisilla ei ollut mahdollisuutta kuulla keskusteluja.

Tutkimusaineistojen käsittelyssä ja hallinnassa noudatin tietosuojalainsää- däntöä ja Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita (2023, s. 13–14) salassapi- dosta, luottamuksellisuudesta ja vaitiolosta. Nauhoitin haastattelut kännykän sa- nelimella. Poistin nauhoitteet puhelimestani sen jälkeen, kun olin litteroinut ai- neiston marraskuussa 2023. Litteroinnin yhteydessä anonymisoin tutkimusai- neiston poistamalla tutkittavien henkilötiedot ja kaikki tunnistetiedot. Raportoin tutkimuksen tulokset siten, että yksittäistä vastaajaa ei ole mahdollista tunnistaa. Säilytän litteroitua aineistoa salasanan takana tietokoneellani tutkimuksen val- mistumiseen asti vuoden 2023 loppuun, ja säilytysaikaa on mahdollista pidentää maaliskuun 2024 loppuun asti.

Olen pyrkinyt noudattamaan tutkimuksessani Tutkimuseettisen neuvotte- lukunnan ohjeistuksen (2023, s. 12) mukaisia hyvän tieteellisen käytännön perus- periaatteita, joita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. Olen varmistanut tutkimukseni luotettavuutta pohtimalla Tutkimuseettisen neuvotte- lukunnan (2023, s. 12) mukaisesti tutkimuksen laatua suunnitteluvaiheessa mutta myös valitessani tutkimusmenetelmää ja analyysiä. Olen pyrkinyt viesti- mään ja raportoimaan tutkimuksestani avoimesti, oikeudenmukaisesti, puolu- eettomasti ja yksityiskohtia salaamatta. Olen viitannut tutkimuksessa muiden julkaisuihin asianmukaisella tavalla.

Tutkijana, taidekasvatuksen ammattilaisena, olen tietoinen subjektiivisuudesta, ja pyrin Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan (2006c) mukaisesti aktiivisesti tiedostamaan omat asenteeni ja uskomukseni, toimien niin, etteivät ne vaikuttaisi tutkimukseen liikaa. Heidän mukaansa täydellinen objektiivisuus ei ole mahdollista, koska kukaan ei kykene sulkemaan pois omaa ajattelua. Ennakokäsityksestäni huolimatta olen pyrkinyt olemaan avoin tutkittavien kokemuksille.

5 TAIDEKASVATUSOSAAMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatuksen ammattilaisilta keräämäni tutkimusaineiston mukaan taidekasvatusosaaminen jakaantui 1) taidekasvatuksen organisointiin päiväkodissa, 2) taidekasvatuksen organisointiin yhteistyössä, 3) aktiviteettien monimuotoisuuteen, 4) varhaiskasvattajan henkilökohtaiseen taidekasvatusosaamiseen ja 5) koulutustarpeisiin.

5.1 Taidekasvatuksen organisointi päiväkodissa

Taidekasvatusosaaminen ilmeni aineistossa taidekasvatuksen organisointina päiväkodissa. Taidekasvatuksen organisoinnista päiväkodissa käsittelevässä aineistossa korostettiin taidekasvatuksen oppimisympäristöjen, kuten *tilojen, paikkojen, materiaalien ja välineiden* sekä *aikaresurssin* merkitystä.

Taidekasvatuksen organisoinnissa päiväkodissa oli päiväkotiympäristöllä merkittävä rooli lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukemisessa. Varhaiskasvatuksessa taidekasvatusosaamiseen liittyivät erilaiset oppimisympäristöt, kuten *tilat*. Eräs haastateltava korosti tilan ja mahdollisuuksien merkitystä taidekasvatusosaamisessa:

”Että antaa lapsille mahdollisuuden ja tilan. Ettei ole koko ajan sitä ohjattua että, on se vapaa hetki ja silloin ne ideoi mun mielestäni eniten. Löytyy niin paljon semmoisia juttuja, mitä pitää tehdä. Moni lapsi varmaan ajattelee, että, ne ei saa koskaan ikinä vaan leikkiä, että vaikka onhan se leikkiä ja vaikka se jolloin on enemmän niinku ohjattua juttuja.”

Tämä ilmaisee tarpeen tarjota lapsille tiloja luovaan leikkiin ja spontaaniin ilmaisuun. Päiväkodin tilojen järjestelyllä oli merkittävä vaikutus lasten mielikuvituksen virittämiseen ja taidekasvatuksen edistämiseen. Konkreettinen esimerkki tästä on haastattelusta, jossa kerrottiin peikkometsästä:

”Meille oli silloin yhtenä vuonna tuolla se peikkometsä ja tuotiin sinne tekokuusia, peikkonukkeja ja nuotio ja lapset sai käydä vähän pelottelemassa itseensä siellä. Jotkuthan ei uskaltanut mennä sinne. Rohkeimmat kävi istumassa peikon vieressä ja otettiin kuva, jonka sai viedä kotiin.”

Taidekasvatusosaamiseen liittyy monipuolisten, innostavien ja joustavien tilaratkaisujen järjesteleminen. Eräs haastateltava mainitsi viikoittaisen jumppasalin ja ryhmätilojen käytön samanaikaisesti, mikä kuvastaa tilojen käytön monipuolisuutta:

”Joo laululeikkejä on samaan aikaan, kun on laulutuokio osastoilla. Meillä on kaikilla ainakin kerran viikossa tää jumppasali käytössä. Siellä mä laitan musiikkia ja samalla saa jumpata ja Karhu nukkuu leikkiä, lauletaan ja leikitään. Sitten on sellaista, että mä yön rumpuun eri tahteja, joiden mukaan saa liikkua.”

Taidekasvatusosaaminen ilmeni taidekasvatuksen organisointi päiväkodissa aineistossa myös päiväkodin läheisyydestä löytyvien *paikkojen* hyödyntämisenä. Lähiympäristöstä voi löytyä innostavia paikkoja taidekasvatukselle, kuten leikkipuistoja, pihvoja, rakennettuja ympäristöjä tai lähimetsiä. Luonto ja lähiympäristö voivat toimia inspiroivina oppimisympäristöinä taidekasvatukselle. Eräs haastateltava kuvasi tilannetta:

”Tajusin, että meillä oli kolme pientä pukkia –satu ryhmässä. Käytiin sitten tuolla pienessä metsässä ja sieltä löytyy silta pienen puron yli. Joten kun menimme kävelyille, lauloimme vanhalla sillalla sitä laulua ja me kutsuimme sitä peikkosillaksi. Kun menimme sillan yli, niin improvisoimme laulun siellä. Luonnossa voi löytyä myös sellaisia paikkoja.”

Taidekasvatusosaaminen näyttäytyi taidekasvatuksen organisointi päiväkodissa aineiston perustella *materiaaleihin ja tarvikkeisiin* liittyvinä merkityksinä. Aineistosta ilmeni, että taidekasvatusosaamisessa keskeistä on tarjota lapsille monipuolisesti laadukkaita materiaaleja ja tarvikkeita, jotta he voivat ilmaista itseään. Laadukkaat materiaalit ja tarvikkeet voivat tarjota elämyksiä lapsille. Eräs varhaiskasvatuksen ammattilainen kertoi:

”Onhan se lapsillekin elämys, että ne saa ihan oikeilla väreillä piirtää ja maalata ja oikeilla soittimilla soittaa ja kokeilla. Nehän lapset saa siitä valtavan elämyksen. Onhan se ihan eri se ääni soittimessa, kun se on oikea soitin eikä joku tommoinen muovinen xylofoni, mitä saa hakata, että ääni lähtee. Oikeata soitinta, kun vähän pimautat niin sehän jää kaikumaan vielä se ääni että, sitäkin lapset ihmettelee että: ”Hei, tää soi vielä.””

Taidekasvatusosaaminen näyttäytyi taidekasvatuksen organisointi päiväkodissa aineistossa taidekasvatuksen suunnitteluun ja toteutukseen käytettävissä olevana *aikana* tai sen puutteena. Varhaiskasvattajat korostivat, että on oltava riittävästi aikaa taidekasvatuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Varhaiskasvattajan ammattilainen totesi:

"Mutta voi tulla ehkä stressi siitä. Kukaan ei koskaan ole sanonut mulle mutta mä tarkoitan, että siinä voi vähän tulla semmoinen tunnelma. Sitten itse pitäisi jotenkin siinä... niin mä ajattelin että, se voisi helpottaa ehkä semmoinen, että jos olisi semmoista jotain yhteissuunnittelu-aikaa..."

Aineistossa ilmeni, että päiväkotipäivän aikataulu asetti haasteita taidekasvatukselle. Eräs haastateltavista korosti, että päiväkotipäivään sisältyvät ruokailuajat rajoittavat taiteellisen aktiviteettien aikaa: "Kun se aika on aika rajallinen, että se on melkein, että syödään aamulla kahdeksalta ja sitten lounas yhdeltätoista niin sitten sen pitää tapahtua siinä välissä."

5.2 Taidekasvatuksen organisointi yhteistyössä

Taidekasvatusosaaminen ilmeni aineistossa taidekasvatuksen organisointina yhteistyössä tai sen puutteena alueellisten *taiteen perusopetusta järjestävien oppilaitosten, muiden taide- ja kulttuuriorganisaatioiden* sekä yksittäisten *taidekasvattajien* kanssa. Varhaiskasvattajien haastattelut osoittavat, että yhteistyö alueella toimivien taiteen perusopetuksen järjestäjien kanssa voi avata ovia monipuolisille taidekokemuksille päiväkotiympäristössä. Eräs varhaiskasvattaja kertoi, kuinka yhteydenotto taidekouluun oli avain taidekasvatuksen rikastuttamiseen: "Taisimme olla ensin heihin (taidekoulu) yhteydessä ja sitten he kysyivät meiltä, mitä me yleensä tehdään ja mihin lapset ovat tottuneita. Ja sitten kerroimme ehkä myös asioista, joita emme ole tehneet."

Aineistosta kävi ilmi, että varhaiskasvatuksessa on mahdollista lisätä taidekasvatusosaamista yhteistyössä eri tahojen kanssa, kuten taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten, lastenkulttuurikeskuksen, kirjaston ja muiden taide- ja kulttuuriorganisaatioiden kanssa. Eräs haastateltava kuvasi tilannetta: "Paikallisten taiteen perusopetuksen oppilaitosten kanssa ei tehdä yhteistyötä. Lastenkulttuurikeskuksessa on aina näitä esityksiä ja heidän kotisivuiltaan katsotaan, mitä heillä on."

Varhaiskasvattajat ilmaisevat toiveen tiiviimmästä yhteistyöstä taide- ja kulttuuriorganisaatioiden kanssa, oli kyse sitten taiteen perusopetuksen oppilaitoksista tai muista taide- ja kulttuuritoimijoista. Kirjaston kanssa esimerkiksi oli järjestetty yhteinen taidenäyttely ja toiveena oli, että niitä olisi lisää. "On ollut

esimerkiksi Suomi satavuotta yhteinen taidenäyttely kirjastossa. Mun mielestä saisi olla kyllä enemmän tuollaisia yhteisiä juttuja.”

Taidekasvatusosaaminen näyttäytyi aineistossa myös toiveena varhaiskasvatuksen ammattilaisen ja taidekasvattajan aidosta yhteistyöstä, jossa työ suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä. Eräs varhaiskasvatuksen ammattilainen täsmentää yhteistyön luonnetta: ”Olisiko, että suunnitellaan ja tehdään yhdessä, mutta myös arvioidaan yhdessä?” Varhaiskasvatuksen ammattilaiset korostivat taidekasvatuksessa käytännönläheistä työskentelytapaa, jossa toiveena oli, että työ tapahtuu päiväkodin omassa tilassa. Eräs varhaiskasvattaja kuvasi toiveitaan seuraavasti:

”Mun mielestä taidekasvattaja ja varhaiskasvattaja työparina kuulostaisi ihan hyvältä. Ja juuri se, että jos se tapahtuisi vielä päiväkodilla, niin se on aina meille helpompaa, kuin meidän pitäisi lähteä johonkin. Meidän on helppoa tulla puoleksi tunniksi johonkin, jos se on täällä, kun taas jos meidän pitää lähteä johonkin, niin siihen menee usein pari tuntia tai kolme tuntia, kun menee sinne ja takaisin.”

Taidekasvatusosaaminen liittyi taidekasvatuksen organisointiin yhteistyössä, jossa korostui yhteisen suunnittelun ja arvioinnin tärkeys, mikä voi vahvistaa työparin vuorovaikutusta ja parantaa taidekasvatuksen laatua. Yhdessä tekeminen ja yhteinen arviointi luovat pohjan tehokkaalle ja merkitykselliselle yhteistyölle, joka hyödyttää kaikkia osapuolia.

Taidekasvatusosaamisessa taidekasvatuksen organisointiin yhteistyössä haasteet toivat esiin tarpeen todelliselle vuorovaikutukselle ja taidekasvatuksen suunnittelulle. Eräs varhaiskasvatuksen ammattilainen kertoi kokemuksestaan, joka ei täysin vastannut yhteistyön ideaa: ”Jos se on yhteistyötä, niin sittenhän sen pitää olla yhteistyötä. Meillä oli joskus aikoinaan kunnassa joku semmoinen juttu, mutta se ei ollut yhteistyötä, vaan se oli enemmän, että sieltä tuli ja he päättivät, miten tehdään... Vähän semmoinen oli tuo.” Kuitenkin yhteistyöhön liittyvät haasteet eivät ole ylitsepääsemättömiä. Toinen varhaiskasvatuksen ammattilainen pohti, miten yhteistyöstä voisi tehdä aidompaa ja joustavampaa:

”Muistatko sen yhden, joka kävi tässä, se oli joku musiikkijuttu. Nehän olivat semmoisia ihan hulluja aikoja iltapäivällä, kun lapset olivat menossa kotiin, niin silloin tämä järjestetään. Sitten se toi enemmän meille ongelmia kuin oli hyötyä siitä... Mutta jos se tehdään yhteistyönä ja sen voisi suunnitella yhdessä ja tehdä niin, että se tulee joustavaksi.”

Yhteistyö taiteen perusopetuksen järjestäjien kanssa tarjoaisi mahdollisuuden tuoda päiväkotiin monipuolista taidekasvatusta, kunhan yhteistyössä kunnioitetaan molempien osapuolten tarpeita ja mahdollisuuksia. Tämä vaatisi avointa viestintää, aitoa vuorovaikutusta ja yhdessä suunnittelua, jotta taidekasvatuksesta voisi tulla innostavaa ja joustava osa lasten päivittäistä oppimiskokemusta. Selkeämmät rakenteet ja yhteistyö muiden taidekasvattajien kanssa voisivat edistää taidekasvatuksen laadukasta toteutusta päiväkotiympäristössä.

5.3 Aktiviteettien monimuotoisuus

Taidekasvatusosaaminen ilmeni aineistossa **monimuotoisina aktiviteetteina**, joita olivat *ohjatut taidekasvatustuokiot*, *spontaani taidekasvatus* sekä *taiteessa, taiteesta ja taiteen avulla* oppiminen. Eräs varhaiskasvatuksen ammattilainen kuvasi ohjattua taidekasvatustuokiota, jossa hän käytti monipuolisesti taidekasvatuksen muotoja samanaikaisesti:

”Opeteltiin lasten kanssa pieni laulu ja siitä siirryttiin piirtämään. Piirtämistä tehtiin samalla, kun laulu soi ja saatetaan laulaa sitä. Ne laulut voi olla eri mittaisia, jotkut voi olla lyhyitä ja sitten on vähän pidempiä. Mä tein viisivuotiaiden lasten kanssa semmoisia, että laulussa voi olla, vaikka no vaikka joku pilvilaulu esimerkiksi, sanoja, että puh ja pah. Niitä sanoja silleen vedetään kynällä, niitä erilaisia äänteitä. Sitä on ollut tosi kivaa tehdä. Sitten meillä on ollut ison kokoinen paperi ja me ollaan kaikki siinä päällä ja välillä myös liikuttiin ja tehtiin jotain jokea.”

Ohjattujen taidekasvatustuokioiden lisäksi taidekasvatusosaaminen ilmeni myös spontaaneissa taidekasvatushetkissä. Spontaanit taidekasvatushetket voivat ilmetä erilaisissa tilanteissa. Eräs varhaiskasvatuksen ammattilainen kertoi spontaanista taidekasvatuksesta:

”Pahvilaatikko oli kierrätyksessä mutta yksi lapsi kysyi, että saako se tehdä sille jotain. Sanoin, että tee vaan. Se maalasi laatikon itse ja teki siitä Minecraft pään eli sellaisen neliön ja silmät. Se teki sen kokonaan itse. Se on kivaa kyllä ja mä koen, että en osallistunut siihen mitenkään. Hän sai itse ideoita ja toteuttaa sen. Sellaisia tapahtuu välillä.”

Aineistossa taidekasvatusosaaminen näyttäytyi varhaiskasvatuksessa myös monipuolisesti taiteessa, taiteesta ja taiteiden avulla oppimisena. *Taiteessa oppiminen* kietoutuu vahvasti varhaiskasvattajan taidekasvatusosaamisena esimerkiksi erilaisissa taidelajeissa ja tekniikoissa. Taidekasvatusosaaminen näyttäytyi taiteessa

oppimisessa monipuolisina aktiviteetteina varhaiskasvatuksessa. Eräs haastateltava kuvasi taiteessa oppimista, jossa erilaisten taidekasvatuksen aktiviteetit kioutuivat toisiinsa:

”Ryhmäni oli hyvin innostunut Kolme pukkia sadusta. He saivat improvisoida sadun toisilleen ja käyttivät samalla mielikuvitustaan. He olivat prinsessoja ja sammakoita ja tietysti pukkeja. Lapset valmistivat itse teatterin ja esittivät sen meille kaikille ryhmässä. Meidän lapsilla on hyvä mielikuvitus ja he ovat hyvin luovia.”

Taidekasvatusosaaminen ilmeni aineistossa myös erilaisina taiteessa oppimisen aktiviteetteina, kuten lasten omina esiintymisinä, konsertteina ja näyttelyinä. Yhdessä järjestetyt tapahtumat tuovat esiin luovuuden ja yhteisöllisyyden merkityksen taidekasvatusosaamisessa. Eräs varhaiskasvattajan ammattilainen kertoi lasten näyttelyn järjestämisestä päiväkodissa: ”Lasten töitä on esillä ja sen ei tarvitse olla aina sellaista, että kaikki tulee samaan aikaan vaan kun hakee oman lapsen niin vanhempi voi lapsen kanssa samalla kiertää sen näyttelyn yhdessä.”

Taidekasvatusosaaminen ilmeni aineistossa myös *taiteesta oppimisena*. Taiteesta oppimista tapahtuu usein ulkopuolisten taiteilijoiden tai taidekasvattajien toimesta joko päiväkodissa tai sen ulkopuolella. Eräs varhaiskasvatuksen ammattilainen kertoi, miten hän yhdisti taiteesta oppimisen taiteessa oppimiseen:

”Me oltiin esimerkiksi toissa viikolla tuossa koululla kuuntelemassa Vivaldin Neljä vuodenaikaa, joka oli osa syksyn konserttia ja jousikvartetti oli soittamassa siellä. Me oltiin viskareiden kanssa siellä ja me tultiin viskareiden kanssa takaisin sieltä niin mä laitoin puhelimesta soimaan sen saman kappaleen ja me maalattiin. Lapset sai maalata sitten että, mitä he tunsivat siitä sen musiikin aikana niin sen sai tehdä.”

Taidekasvatusosaaminen näyttäytyi aineistossa myös *taiteen avulla oppimisena*, jolloin taide on väline jonkin muun asian oppimiseen. Taiteen avulla voidaan opettaa varhaiskasvatuksikäisille esimerkiksi biologiaa, kuten eräs haastateltava kuvasi:

”Käytämme paljon luonnonmateriaaleja ja teemme taidekasvatusta myös metsässä, mm. liimaamme luonnonmateriaaleja pahviin ja käytämme myös sanaa kasvatus, sillä tavalla, esim. katsomme videon siilistä ja sitten askartelemme siilejä. Niin emme opeta taidetta vaan opetamme biologiaa ja muuta sellaista, mutta me työskentelemme siellä.”

Taiteen avulla voidaan oppia monia asioita ja taide voidaan valjastaa erilaisten asioiden käsittelyyn. Eräessä päiväkotiryhmässä oli viidakkoteema, josta opittiin seikkailemalla mielikuvitusmaailmassa:

"Meillä oli teemana viidakko ja leikkimme sellaista seikkailupeliä. Menimme seikkailulle viidakkoon helikopterilla ja meillä oli myös vene. Leikimme lapset ja aikuiset yhdessä ja noin puolen tunnin kuluttua laskeuduimme ja lopetimme leikin. Sen jälkeen kaikki olivat aivan ihmeissään, kun palasimme takaisin todellisuuteen. Olimme täysin sisällä siinä maailmassa, sekä aikuiset että lapset. Se oli tosi kivaa."

Taidekasvatusosaaminen ilmeni monimuotoisina aktiviteetteina yhteisissä taidehetkissä, jotka rikastuttavat lasten taiteesta saamia oppimiskokemuksia. Koronapandemia on tuonut mukanaan merkittäviä muutoksia taidekasvatukseen ja lasten esitysten järjestämiseen päiväkodeissa. Pandemian vaikutuksesta lasten tekemät perinteiset esitykset ja konsertit ovat olleet haastettuja, ja uusia tapoja taiteen kokemiseen on jouduttu etsimään. Eräs varhaiskasvattaja kertoo näistä muutoksista:

"Korona-aika on tuonut omat haasteensa lasten esityksille ja taidekokemuksille. Perinteiset konsertit ja esitykset sisätiloissa ovat olleet vaikeampia järjestää turvallisuussyistä. Sen sijaan olemme suosineet ulkona tapahtuvia aktiviteetteja, kuten piknikkejä ja yhteisiä taidehetkiä. Tämä on mahdollistanut turvallisen yhdessäolon samalla, kun lapset pääsevät nauttimaan taiteen eri muodoista."

Pandemian vaikutuksesta on siis syntynyt tarve sopeutua uusiin olosuhteisiin ja löytää luovia ratkaisuja taidekasvatuksen toteuttamiseen. Tosin eräs varhaiskasvatuksen ammattilainen oli harmissaan siitä, ettei esityksiä enää ole tehty koronarajoitusten jälkeen.

"Aikaisemmin oli aina esityksiä sekä joulujuhlissa että kevätjuhlissa mutta nehan on jäänyt vähän pois ja sitten tuli korona ja ei ole mitään ja nyt, kun juhlat on tullut takaisin niin on enemmän ollut semmoisia ulkojuhlia. Piknicillä tai tämmöstä. Ei ole ollut pakollista tarvetta harjoitella jotain."

Tämä osoittaa, miten pandemiarajoitukset ovat vaikuttaneet konkreettisesti taidekasvatuksen käytäntöihin, kun perinteistä juhlakulttuuria on jouduttu rajoittamaan lasten turvallisuuden vuoksi. Tässä poikkeuksellisessa tilanteessa kasvattajat ovat joutuneet sopeutumaan uusiin olosuhteisiin ja löytämään luovia tapoja ylläpitää taidekokemuksia lasten keskuudessa.

Taidekasvatusosaaminen varhaiskasvatuksessa näyttäytyi taidekasvatuksen aktiviteettien monimuotoisuutena, jotka syntyivät erilaisissa spontaaneissa ja ohjatuissa taidehetkissä. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset tarjosivat taideelämyksiä taiteessa, taiteesta tai taiteen avulla. Varhaiskasvattajien roolina oli

tunnistaa lasten kiinnostuksen kohteet ja tarjota monipuolisia mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun.

5.4 Varhaiskasvattajan henkilökohtainen taidekasvatusosaaminen

Taidekasvatusosaaminen varhaiskasvatuksessa näyttäytyi aineistossa **varhaiskasvattajan henkilökohtaisena taidekasvatusosaamisen**, joita olivat *taidelajit ja niiden tekniikat, ohjaustyylit ja vuorovaikutus*. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2022, s. 47–48) mukaan taidekasvatuksen osa-alueita ovat musiikillinen, kuvallinen, käsityöllinen, sanallinen ja kehollinen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022, s. 47–48) mukaan keholliseen osa-alueeseen voidaan nähdä kuuluvan mm. tanssi-, teatteri- ja draamakasvatus vaikka useat taidelajit varhaiskasvatuksessa eivät ole selvärajaisia, kuten kouluikäisille suunnatussa taiteen perusopetuksessa. Olen jaotellut taidelajit varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2022, s. 46) mukaisesti musiikilliseen, kuvalliseen, käsityölliseen, sanalliseen ja keholliseen taidekasvatukseen.

Taidekasvatusosaamisessa *taidelajeista ja niiden tekniikoista* aineiston mukaan päiväkodissa toteutui hyvin kuvallinen taidekasvatus. Eräs varhaiskasvattaja kertoo: ”Kyllä se on sitä maalaamista ja piirtämistä ja askartelua. Ei mun mielestä sen kummempia muovailemista ja semmosta.” Toinen varhaiskasvatuksen ammattilainen kuvasi kuvallisen ja musiikillisen ilmaisun toteutumista: ”Mä oon nyt kiinnostunut tuosta laulupiirtämisestä ja sitä meillä on ollut paljon.”

Taidekasvatusosaamisessa kuvallisen taidekasvatuksen lisäksi aineistossa ilmeni, että musiikkikasvatus toteutui hyvin varhaiskasvatuksessa. Musiikkikasvatuksessa käytettiin erilaisia muotoja monipuolisesti. Eräs haastateltava mainitsee: ”Kyllä on musiikkia ehkä olen joskus klassista musiikkia soittanut ja sitten maalannut just isoilla papereilla lattialla tai näin että...” Toisaalta toinen korostaa musiikin roolia kehollisessa ilmaisussa: ”Tanssi tulee ehkä just se musiikin kautta.”

Taidekasvatusosaamisessa sanallinen ilmaisu näyttäytyi aineiston mukaan toteutuvan hyvin päiväkodissa. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset toteuttivat

taidekasvatusta usein myös omien mieltymysten ja osaamisen mukaan. Eräs haastateltava kuvasi sanallista taidekasvatusta: "Mitä mä itse rakastan tehdä ja teen päivittäin, on että, luen lasten kanssa. Mä rakastan lukemista ja sitä, että oikein elää sinne sisälle ja että muuttaa sitä ääntä sen mukaan." Haastateltavan sanallinen taidekasvatus lähenee draamakasvatusta, koska lukija ottaa rooleja tarinan mukaisesti eläytyen siihen.

Varhaiskasvattajan henkilökohtaisessa taidekasvatusosaamisessa ilmeni eniten puutteita kehollisessa, kuten draama- ja tanssikasvatuksessa. Näissä muodoissa taidekasvatuksen monimuotoisuus ei toteutunut parhaalla mahdollisella tavalla päiväkodissa. Aineistosta ilmeni, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokivat draamakasvatuksen suunnittelun ja toteuttamisen haasteelliseksi. Eräs varhaiskasvattaja kuvaa tilannetta seuraavasti: "Draamaa on meillä melko vähän, koska se vaatisi enemmän paneutumista ja valmistelutyötä, kuten rekvisiitan hankkimista ja ajatustyötä. Se on varmasti vähiten käytetty muodoista omasta näkökulmastani." Toinen varhaiskasvattaja korostaa omia vahvuuksiaan taidekasvatuksessa:

"Teen vähiten draamaa. Eniten painotan laulua, musiikkia ja tanssia. Se on yksinkertaisinta, kun voimme esimerkiksi ennen lounasta pitää 20 minuutin laulutukion, joka sisältää liikkeitä ja lauluja, jotka lapset pitävät. Silloin ei tarvitse ottaa esille askartelutarvikkeita, jos aikaa on jäljellä vain 20 minuuttia. Näin on eniten."

Varhaiskasvattajat kuvailivat, että lapset pitäisivät ohjatusta tanssikasvatuksesta mutta sitä toteutuu vain harvoin päiväkodin arjessa. Eräs haastateltava kuvasi asiaa:

"Semmoista ohjattua tanssia ei kyllä oikeastaan ole mutta mä oon itse tanssinut monta vuotta niin välillä mietin sitä, että pitäisi olla ehkä välillä myös semmoista jotain... joku yhteinen koreografia. Meillä on ainakin lapsia, jotka varmasti tykkäisi, että olisi yhteinen tanssi ja keksitään ne liikkeet. Kaikki tekee... Mut semmoista on kyllä aika vähän, ohjattua tanssia."

Aineistossa esiintyi puutteita myös varhaiskasvattajien henkilökohtaisessa taidekasvatusosaamisessa käsityöllisen ilmaisun alueella. Puukäsitöitä tehtiin varhaiskasvatuksessa vähän: "Puutöitä tehdään tosi vähän. Meillä on höyläpenkki mutta se on täynnä tavaraa koska, sitä ei nyt ole moneen vuoteen käytetty siihen tarkoitukseen." Käsistöistä ompelemista tehtiin ylipäättänsä vähän lasten kanssa.

Eräs haastateltava kuvasi käsitöiden vähäisyyttä: ”Ompelua pystyy tekemään hyvin hyvin vähän. Ollaan yritetty viisivuotiaiden kanssa käyttää vohvelikangasta ja tehty niihin eri muotoja. Niitä ollaan vähän yritetty tehdä.”

Jatkossa on tärkeää pyrkiä löytämään keinoja, joilla varhaiskasvattajien henkilökohtaista taidekasvatusosaamista vahvistetaan kehollisessa ja käsityöllisessä taidekasvatuksessa ja miten niitä voidaan lisätä päiväkodin arjessa. On mieltävä, miten kehollisen ja käsityöllisen taidekasvatuksen tarjonnasta tehdään monipuolista ja saavutettavaa kaikille lapsille varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvattajan taidekasvatusosaamiseen liitettiin *ohjaustyyl*i, jota varhaiskasvatuksen ammattilaiset lähestyivät käsiteparin ohjaajalähtöinen ja lapsilähtöinen kautta. Eräs haastateltava kuvaa ohjaajalähtöistä toimintaa, jossa hyödynnettiin lasten ideoita:

"Se on just jännä, että vaikka lapsilta tulleet niitä ideoita aika kivasti. Ei tarvitse hirveästi itse miettiä mutta sitten kun aikuinen suunnittelee niin silloin voi pitää sen rajoissa, että ei nyt tapahdu mitä vaan."

Aineistossa ilmeni, että varhaiskasvattajan taidekasvatusosaaminen liittyi myös *vuorovaikutukseen* ja erityisesti he puhuivat kohtaamisen merkityksestä. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten taidekasvatusosaamisessa nousi esille arvostavan yksilön kohtaamisen lisäksi se, miten huomioi ja kohtaa ryhmän. Eräs varhaiskasvatuksen ammattilainen kuvasi kokemuksiaan:

"Se lähtee jo siitä, miten sä kohtaat sen lapsen yksilönä. Millainen päivä sillä lapsella on. Jokainen tulisi huomioida, että hänen on mukava tulla osaksi ryhmää. Sitten on se ryhmän kohtaaminen ja siellä voi olla kaikkea. Ja siihen päälle sitten se kaikki tekeminen. Kyllä se on sitä osaamista, että tajutaan, että se taidekasvatus rakentuu yksilön arvostavalle kohtaamiselle."

5.5 Koulutustarpeet

Taidekasvatusosaamiseen varhaiskasvatuksessa kietoutuu taidekasvatusosaaminen **koulutustarpeena**. Tutkittavat toivat esiin, että nykyinen taidekasvatuskoulutus on puutteellista eikä työnantaja tarjoa sitä riittävästi. Eräs haastateltava totesi: ”Mä en ainakaan muista, että kunnalla olisi ollut tarjolla taidekasvatuskoulutuksia”. Varhaiskasvattajat kaipasivat käytännönläheistä koulutusta, joka tarjoaisi konkreettisia ideoita heidän työlleen.

”Koska sitä koulutusta taidekasvatukseen on ollut tosi vähän ainakin silloin kun mä oon käynyt koulut. Sitä on tosi vähän. Vois olla enemmän semmoista, että me tutustutaan eri taidelajeihin tai näin mutta ehkä käytännön kautta, koska se tulee kuitenkin aina se päivän käytäntö mukaan siihen.”

Koulutusmuodoiksi he toivoivat muun muassa *työparityöskentelyä*, jossa taidekasvattaja tulisi työskentelemään heidän kanssaan päiväkodissa, *varhaiskasvattajien teemailtoja* taidekasvattajan vetämänä, joissa varhaiskasvattajat voisivat tavata toisia varhaiskasvattajia eri yksiköistä sekä *taidekasvattajan vetämiä taidetuokioita lapsille päiväkodissa ja ideoiden ja osaamisen jakamista henkilökunnan kesken*. Varhaiskasvattajat korostivat erityisesti toiveitaan *työparityöskentelystä* ulkopuolisen taidekasvattajan kanssa:

”Mun mielestä taidekasvattaja ja varhaiskasvattaja työparina kuulostaa ihan hyvältä. Ja just se että, jos se tapahtuisi vielä päiväkodilla niin se on aina meille helpompaa, kuin meidän pitäisi lähteä johonkin. Meidän on helppoa tulla puoleksi tunniksi johonkin, jos se on täällä kun, jos meidän pitää lähteä johonkin, niin siihen menee useasti pari tuntia tai kolme tuntia, kun menee sinne ja takaisin.”

Työparityöskentelyllä nähtiin olevan taidekasvatuksessa hyötyjä, koska siinä voisi ideoida yhdessä ja samassa ajassa ehtisi tekemään enemmän lasten kanssa. ”Enemmän siitä saa irti, jos me tehtäisiin yhdessä ja sitten tulisi ehkä omia ideoita tai sitten olisi helpompi tehdä sitten lasten kanssa.”

Varhaiskasvatuksen ammattilaiset toivoivat työnantajan järjestävän koulutusta *taidekasvatuksen eri teemoista*. Koulutusillat voisi olla taidekasvattajan vetämiä ja niissä tutustuisi myös toisiin varhaiskasvattajiin. He toivoivat jopa oman kulttuuri- ja taideryhmän perustamista varhaiskasvattajien ammattilaisten kesken.

”Ne on kanssa hyviä ne teemapäivät Folkhälsanilla mutta ei siellä ole kuitenkaan niin mon-
taa. Se voisi olla ihan kunnan omaa koulutusta ja tapaamisia. Olisi just, että joka talosta pitää tulla mukaan ja sitten, miten siellä Folkhälsanilla on ollut eri kunnista yli kuntarajojen tosien siellä on ollut mukana muutama. Onhan se tietenkin parempi kuin ei mitään mutta se ei nyt aja ihan samaa asiaa. Onhan meillä täällä muita kulttuuri- ja liikuntatapaamisia esimerkiksi myös monikulttuurisuus. Voisi myös olla tällainen päiväkodeille tarkoitettu kulttuuriryhmä.”

Varhaiskasvattajat ehdottivat koulutusmuodoksi myös *taidekasvattajan vetämiä taidetuokioita*, jotka tapahtuisivat *päiväkodin arjessa*. Käytännössä koulutus voisi tapahtua työssäoppimisena niin, että taidekasvattaja vetää tuokion lapsiryhmälle siten, että varhaiskasvattajat voisivat havainnoida toimintaa ja oppia siitä.

”Taidekasvattaja, joka tulee päiväkotiin, niin olisi siinä mielessä hyvä, että henkilö kävisi ryhmissä. Sekä aikuiset että lapset olisi läsnä ja taidekasvattaja vetäisi pari semmoista tuokiota. Sehän oli koulutusta meille mutta lasten kanssa.”

Varhaiskasvatuksen ammattilaiset toivoivat koulutusmuodoksi myös *henkilökunnan kesken taidekasvatusideoiden ja osaamisen* levittämistä. Eräs varhaiskasvattaja kuvasi asiaa: ”Sitten se muu, jos joku keksii jotain uutta, että se myöskin leviäisi taloon, että muutkin nappaisi kiinni siitä ideasta, että se leviäisi kaikille.”. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokivat, että usein tulee toistettua vuodesta toiseen samoja toimintoja taidekasvatuksen saralla ja tähän he toivoivat ideoiden jakamista henkilökunnan kesken, esimerkiksi teemailloilla:

”Ehkä henkilökunnalle enemmän semmoisia ideailtoja tai jotain. Ainakin musta tuntuu, että mä teen samaa kuin viime vuonna. Kun totesin viime vuonna, että tää oli hyvä, niin tehdään se sama tänäkin vuonna. Olisi hyvä, että saisi vähän uusia ideoita ja ehkä niiden ideoiden ei tarvitse olla jonkun vetäjän ideoita vaan se, että henkilökuntaa eri päiväkohteista istuisi yhdessä ja kertoisi toisilleen ideoita.”

6 POHDINTA

6.1 Tulosten tarkastelua ja johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa tarkastelin varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemuksia taidekasvatusosaamisesta varhaiskasvatuksessa. Taidekasvatusosaamista on tutkittu vähän suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Taidekasvatusosaaminen varhaiskasvatuksessa on ajankohtainen taiteiden saavutettavuuden ja tasa-arvon näkökulmasta julkisena palveluna. Tässä tutkimuksessa tulosten mukaan taidekasvatusosaaminen varhaiskasvatuksessa jakaantui viiteen osa-alueeseen 1) taidekasvatuksen organisointiin päiväkodissa, 2) taidekasvatuksen organisointiin yhteistyössä, 3) aktiviteettien monimuotoisuuteen, 4) varhaiskasvattajan henkilökohtaiseen taidekasvatusosaamiseen sekä 5) koulutustarpeisiin.

Tuloksissa taidekasvatusosaaminen ilmeni taidekasvatuksen organisointina päiväkodissa. Tämä liittyy oppimisympäristöihin, kuten tilojen ja paikkojen käyttöön, materiaaleihin ja tarvikkeisiin sekä aikaresurssiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että joustavat ja monipuoliset tilat ovat keskeisiä luovan osallistumisen mahdollistamisessa (Opetushallitus 2022, s. 37). Myös lähiympäristön merkitys korostui taidekasvatuksessa, kun lapset voivat saada inspiraatiota ympäröivästä luonnosta ja rakennetusta ympäristöstä (Ruokonen, 2022, s. 25–26). Taidekasvatusosaamisessa materiaalien ja välineiden rooli nähtiin merkittävänä. Laadukkaat taidevälineet tarjoavat lapsille mahdollisuuden vahvistaa luovuuttaan (Ruokonen, 2022, s. 26). Tulosten mukaan taidekasvatusosaamista heikensi ajanpuute taidekasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa, jonka vuoksi varhaiskasvatuksen ammattilaiset korostivat yhteissuunnittelun ja yhdessä tekemisen merkitystä.

Tuloksissa taidekasvatusosaamisen toinen osa-alue liittyi taidekasvatuksen organisointiin yhteistyössä ja etenkin sen puutteeseen eri taide- ja kulttuuritoimijoiden kanssa. Myös Karila ja Nummenmaa (2001) tuovat esille yhteistyöosaamisen merkityksen, erityisesti kun kasvatustyötä tarkastellaan yhteisöllisestä näkökulmasta. Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteet (2022) korostavat vastuuta

yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta varhaiskasvatuksen järjestäjien puolelta. Tutkimuksestani välittyi yhteistyön puute alueellisten taide- ja kulttuuritoimijoiden kanssa, erityisesti taiteen perusopetuksen järjestäjien, lastenkulttuurikeskuksen ja kirjaston kanssa. Yhteistyössä tehtävä taidekasvatus lisää varhaiskasvattajien taidekasvatusosaamista ja Bamford (2009) peräänkuuluttaa aitojen yhteistyökumppanuuksien sitomista. Näyttäisi siltä, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset eivät tunne riittävän hyvin kulttuurikasvatussuunnitelmaa ja sen tarjontaa, mikä näkyy mahdollisuuksien puutteena hyödyntää sitä osana taidekasvatusta. Bamfordin (2009) mukaan yhteistyötä tulee tehdä suunnittelusta arviointiin asti, joka tukee tuloksissa ilmenneitä varhaiskasvattajien toiveita tiiviimmästä yhteistyöstä ja yhteisen suunnittelun merkityksestä taidekasvattajien kanssa. Myös Happon (2006, s. 153) mukaan varhaiskasvatuksessa tehtävä kasvatustyö on enenevässä määrin yhteistyötä, jossa yksin tehtävästä työstä on siirrytty yhdessä tekemisen malleihin.

Taidekasvatusosaamisen kolmantena osa-alueena tuloksissa ilmeni aktiviteettien monimuotoisuus, joka on keskeinen osa taidekasvatusta varhaiskasvatuksessa. Se kattaa ohjatut taidekasvatustuokiot, spontaanit taidehetket sekä taiteessa, taiteesta ja taiteen avulla oppimisen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa taidekasvatusosaaminen näyttäytyy ohjatuissa ja spontaaneissa taidekasvatushetkissä (Opetushallitus 2022, s. 47). Jaottelu taiteessa, taiteesta ja taiteen avulla on saman suuntainen kuin Tarr ja Thomasin näkemys taidekasvatuksen käytänteiden jaottelusta (Ruokonen 2022, s. 24). Varhaiskasvatuksen ammattilaisilta edellytetään monimuotoisten aktiviteettien käyttämistä tukemaan lapsen monikanavaista ilmaisua.

Tuloksissa taidekasvatusosaamisen neljäntenä osa-alueena ilmeni varhaiskasvattajan henkilökohtainen taidekasvatusosaaminen, joka liittyy eri taidelajeihin ja tekniikoihin sekä ohjaustyyliin. Kehollisen taidekasvatuksen, erityisesti draaman ja tanssin, sekä käsityöllisen taidekasvatuksen koetaan kaipaavan lisää huomiota ja integrointia päiväkotien arkeen. Myös Juutila ym. (2021, s. 111) mukaan varhaiskasvattajien osaaminen kehollisessa ilmaisussa oli kohtalaista tai

huonompaa. Varhaiskasvattajan kohtaamistaidot ovat myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa keskeisessä asemassa, joka kietoutuu ohjaamistyyliin (Opetushallitus, 2022, s. 26).

Viidentenä taidekasvatuksen osa-alueena tuloksissa näyttäytyi koulutus- tarpeet. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset korostavat tarvetta vahvemmalle taidekasvatusosaamiselle vastaamaan kohtaamiinsa haasteisiin. Myös Rusasen (2007, s. 217) mukaan taidekasvatus jää usein suppeaksi varhaiskasvattajien koulutuksessa, ja varhaiskasvattajien tulee kehittää osaamistaan taidekasvatuksen eri taiteenlajeissa opintojen ulkopuolella. Koulutustarpeita ilmenee erityisesti käytännönläheiselle koulutukselle, työparityöskentelylle taidekasvattajan kanssa, sekä teemailtojen ja vertaistuen tarjoamiselle. Myös Bamford (2009, s. 140) painottaa työssä oppimisen merkitystä, jossa varhaiskasvattajat voivat tehdä yhteistyötä taidekasvattajan kanssa. Toiveena on, että koulutukset kattavat eri taidekasvatuksen teemat ja ovat helposti saavutettavissa varhaiskasvattajille (Rusanen, 2007, s. 217).

6.2 Tutkimuksen arviointia

Tutkimuksen eettisyyttä arvioidessa korostuu luotettavuus tutkimuksen eri vaiheissa. Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 158–159) mukaan luotettavuus ilmenee arvioinnissa, havainnoinnissa, analyysissä ja tulosten objektiivisessä raportoinnissa. Olen noudattanut koko tutkimuksen menetelmällisen ja kielellisen objektiivisuuden periaatteita Hirsjärvi ym. (2009, s. 292) mukaisesti.

Tutkimus on toistettavissa toisen kunnan varhaiskasvatuksessa. Tutkimus- haastattelu on toistettavissa ja tulokset voi analysoida tässä tutkimuksessa käytetyllä tutkimusmenetelmällä. Tutkimustulokset ovat siirrettävissä toisen kunnan varhaiskasvatuksen yksiköihin mutta on huomioitava, että eri kuntaorganisaatioiden varhaiskasvatuksen yksiköiden koko ja resurssit voivat vaikuttaa aineistoon (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006b). Tutkimusta tehdessäni olen ottanut huomioon hyvän tieteellisen käytännön periaatteet ja voimassa olevat tietoturvaan liittyvät ohjeistukset.

Tutkimustulosten siirrettävyys viittaa niiden soveltamiseen toiseen toimintaympäristöön (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006b). Tutkimuksen voi siirtää esimerkiksi toisen kunnan alueen varhaiskasvatukseen mutta on syytä huomioida näiden kuntien erilaisuus. Tuloksiin voi vaikuttaa vaihtelevuus eri kunnissa ja niiden yksiköissä käytettävissä olevat resurssit sekä käytänteet. Myös koetut haasteet voivat vaihdella yksikkökohtaisesti. On kuitenkin huomioitava, että taidekasvatukseen liittyvä tutkimus on kulttuurisesti ja ajallisesti sidonnaista, joten tutkimus ei ole siirrettävissä toiseen yhteiskuntaan. Jos tästä tutkimuksesta on kulunut paljon aikaa ja yhteiskunnalliset kontekstit ovat muuttuneet, tutkimusta ei välttämättä silloin pysty toistaa. Vaikka tutkimusaineistosta pyrittiin löytämään yhteneväisyyksiä, joiden perusteella voitaisiin luoda yleistyksiä taidekasvatusosaamisesta, on syytä huomauttaa, että tulokset heijastelevat yhden kunnan alueella neljän yksikön taidekasvatusosaamista. Teemahaastattelujen avulla sain kerättyä taidekasvatusosaamisesta varhaiskasvatuksessa runsaan ja monipuolisen aineiston, ja sisällönanalyysi lisäsi ymmärrystä ja tietoa tutkittavasta aiheesta. Koulutus- ja työelämätaustani on antanut tutkittavaan aiheeseen esiymmärrystä, mutta tutkijana olen tarkastellut aihetta kriittisesti riittävän kaukaa. Vaikka minulla on tietoa taidekasvatuksesta, olen aidosti ihmetellyt, miten taidekasvatusosaaminen ilmenee päiväkodin kontekstissa. Kokonaisuutena tutkimus tarjoaa arvokasta tietoa taidekasvatuksen tilasta ja antaa pohjan taidekasvatuksen kehittämiseksi ja tutkimukselle varhaiskasvatuksessa.

6.3 Jatkotutkimusaiheet ja käytännön sovellukset

Tutkimus antaa tietoa taidetoiminnan toteutuksesta varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Tutkimustuloksia voi hyödyntää varhaiskasvatuksen ja taidetoimijoiden yhteistyössä ja sen kehittämisessä sekä varhaiskasvatus- että kulttuuripalveluissa. Tutkimus jatkaa kasvatustieteellistä, etenkin varhaiskasvatuksen ja taidekasvatuksen tieteellistä keskustelua, joka liittyy yhteiskunnalliseen keskusteluun taiteen tasa-arvosta ja saavutettavuudesta julkisena palveluna.

LÄHTEET

- Bamford, A. (2009). *The Wow Factor. Global research compendium on the impact of the arts in education.* Waxmann.
- Happo, I. (2006). *Varhaiskasvattajan asiantuntijuus: asiantuntijaksi kehittyminen Lapin läänissä.* Lapin yliopisto.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita.* Tammi.
- Ilmola-Sheppard, L., Rautiainen, P., Westerlund, H., Lehikoinen, K., Karttunen, S., Juntunen, M-L., & Anttila, E. (2021). *ArtsEqual: Tasa-arvo taiteen ja taidekasvatuksen palveluiden suuntana.* Taideyliopisto.
- Juutila, J., Siippainen, A., Marjanen, J., Sarkkinen T., Lundkvist, M., Mykkänen, A., Raitala, M., Rissanen, M.-J., & Ruokonen, I. (2021) *Pedagogisia jatkumoina ja ilmaisun iloa! Viisivuotiaiden pedagogiikka ja taito- ja taidekasvatuksen nykytila varhaiskasvatuksessa.* Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.
- Karila, K., & Nummenmaa, A. R. (2001). *Matkalla moniammatillisuuteen. Kasvukohteena päiväkot.* WSOY.
- Kotkavirta, J. (2009). Valituksen ja romantiikan estetiikka. Teoksessa I. Reiners, A. Seppä & J. Vuorinen (toim.), *Estetiikan klassikot. Platonista Tolstoihin.* Gaudeamus Helsinki University Press.
- Kunnari, H., & Kyllönen, E. (2012). *Taide osana varhaiskasvatusta. Taidekasvatus Kemin päiväkodeissa.* Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Sosiaaliala.
- Kuosmanen, S. (2022). *Taidetarina. Tutkimus varhaiskasvatuksen taidekasvatuksesta.* Kasvatustieteellisiä tutkimuksia numero, 133. Unigrafia.
- Kuula-Luumi, A. (2021). Tutkimuslupa, suostumus, informointi ja tietosuojat. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja.* Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
- <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimuslupa-suostumus-informointi-ja-tietosuoja/> Luettu 23.11.2023.

- Malmivirta, H. (2015). Taideoppiminen ja ammattikasvatus – pedagoginen malli vai kokonaan uusi oppimisen paradigma? *Ammattikasvatuksen aikakauskirjan erikoisnumero* (s. 17–28). OKKA-säätiö 2.
- Menetelmäpolkuja humanisteille (2023). Jyväskylän yliopisto.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/fenomenologinen-tutkimus> Luettu 23.11.2023.
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. Määräykset ja ohjeet 2022:2a.
- Opetushallitus (2017). *Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017*. Määräykset ja ohjeet 2017:11a.
- Ruokonen, I. (2022). Ilmaisun monet muodot varhaislapsuuden kokonaisvaltaisessa pedagogiikassa. Teoksessa I. Ruokonen (toim.), *Ilmaisun ilo. Käsikirja 0-8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen* (s. 19–34). PS-Kustannus.
- Ruokonen, I. & Rusanen, S. (2009). Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa I. Ruokonen, S. Rusanen & A-L. Välimäki (toim.), *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä* (s. 10–15). Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.
- Rusanen, S. (2007). *Taidekasvattajaksi varhaiskasvatukseen*. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja A 77. [*taidekasvattajaksi.pdf \(aalto.fi\)](https://www.aalto.fi/taidekasvattajaksi.pdf) Luettu 17.8.2023.
- Saaranen-Kauppinen, A., & Puusniekka, A. (2006a). Mitä laadullinen tutkimus on: lyhyt oppimäärä. *KvaliMOTV -Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [KvaliMOTV - 1.2 Mitä laadullinen tutkimus on: lyhyt oppimäärä \(tuni.fi\)](https://www.kvalimotv.fi/kvalimotv-1.2-mita-laadullinen-tutkimus-on-lyhyt-oppimaa-ara-tuni-fi) Luettu 10.8.2023.
- Saaranen-Kauppinen, A., & Puusniekka, A (2006b) Yleistäminen. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*.
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2_3.html Luettu 18.12.2023
- Saaranen-Kauppinen, A., & Puusniekka, A (2006c) Tutkijan asema. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*.

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_2.html Luettu
23.11.2023.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä (2007:7). *Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen. Nykytila ja kehittämistarpeet*. Sosiaali- ja terveysministeriö.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72924/Selv200707.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Tieteen termipankki. *Estetiikka: taidepedagogiikka*.

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Estetiikka:taidepedagogiikka> Luettu
17.11.2023.

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittelyminen 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 2/2023*.

Vanhala, J. (2014). *Ensyklopedia Logos: Heideggerin taidefilosofia*. Filosofia.fi.

Eurooppalaisen filosofian seura ry, Tampere

2008. <https://filosofia.fi/fi/ensyklopedia/heideggerin-taidefilosofia> Luettu
1.12.2023

Varhaiskasvatuslaki (540/2018). *Finlex*.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540> Luettu 4.9.2023.

Westerlund, H., Lehikoinen, K., Anttila, E., Houni, P., Karttunen, S., Väkevä, L., Furu, P., Heimonen, M., Jansson, S.-M, Juntunen, M.-L., Kantonen, L., Laes, T., Laitinen, L., Laukkanen, A., & Pässilä, A. (2016) *Taiteet, tasa-arvo ja hyvinvointi: Katsaus kansainväliseen tutkimukseen*. Kokos -julkaisu 2/2016. ArtsEqual, Taideyliopisto.

Yenawine, P. (2013). *Visual thinking strategies. Using art to deepen learning across school disciplines*. Harvard Education Press.

YK:n Lapsen oikeuksien sopimus (1989). [Lapsen oikeuksien sopimuksen koko teksti | UNICEF](#) Luettu 11.8.2023.

LIITTEET

Liite 1. Tietosuojailmoitus

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO 12.10.2023

Tietosuojailmoitus

Olet osallistumassa tieteelliseen tutkimukseen. Tässä tietosuojailoituksessa sinulle kerrotaan henkilötietojesi käsittelystä osana tutkimusta. Sinulla on lain mukaan oikeus saada nämä tiedot.

1. Rekisterinpitäjä

Rekisterinpitäjä vastaa henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta tutkimuksessa.

Tämän tutkimuksen rekisterinpitäjä on: Helena Hasselblatt, 040 5764 201, helena.hasselblatt@gmail.com

Tutkielman ohjaaja ja yhteystiedot

Maarit Koskinen, KT, yliopistonopettaja
maarit.g.koskinen@jyu.fi
+358 408054246

2. Henkilötietojen käsittelijä(t)

Henkilötietojen käsittelijällä tarkoitetaan tahoa, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun ja sen antamien ohjeiden mukaisesti. Tässä tutkimuksessa henkilötietojen käsittelijänä toimii Helena Hasselblatt.

3. Henkilötietojen muu luovuttaminen tutkimuksen aikana

Tietojasi käsitellään luottamuksellisesti eikä niitä luovuteta sivullisille.

4. Tutkimuksessa *Varhaiskasvattajan taidekasvatusosaaminen ja taidekasvatuksen muodot varhaiskasvatuksessa* käsiteltävät henkilötiedot

Henkilötietojasi käsitellään tiedotteessa kuvattua tutkimustarkoitusta varten.

Tutkimuksessa Sinusta kerätään seuraavia henkilötietoja: äänitallenne ja haastattelumuistiinpanot. Tietojen kerääminen perustuu tutkimussuunnitelmaan.

Tutkimuksessa ei käsitellä erityisiä henkilötietoryhmiä.

Tiedote tutkimuksesta ja tietosuojailmoitus on lähetetty sähköpostin liitetiedostona haastattelupyynnön mukana.

Kaikki tutkittavat ovat täysi-ikäisiä, yli 18-vuotiaita.

5. Henkilötietojen käsittelyn oikeudellinen peruste tieteellisessä tutkimuksessa

Tutkittavan suostumus (tietosuoja-asetuksen artikla 6.1.a, erityiset henkilötietoryhmät 9.2.a)

6. Henkilötietojen siirto EU/ETA ulkopuolelle

Tutkimuksessa tietojasi ei siirretä EU/ETA-alueen ulkopuolelle.

7. Henkilötietojen suojaaminen

Henkilötietojen käsittely tässä tutkimuksessa perustuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan ja tutkimuksella on vastuuhenkilö. Tutkimuksen rekisteriin tallennetaan vain tutkimuksen tarkoituksen kannalta välttämättömiä tietoja.

Tunnistettavuuden poistaminen

- Aineisto anonymisoidaan aineiston perustamisvaiheessa (kaikki tunnistetiedot poistetaan täydellisesti, jotta paluuta tunnisteelliseen tietoon ei ole eikä aineistoon voida yhdistää uusia tietoja).
- Suorat tunnistetiedot poistetaan suoja-toimena aineiston perustamisvaiheessa (pseudonymisoitu aineisto, jolloin tunnistettavuuteen voidaan palata koodin tai vastaavan tiedon avulla ja aineistoon voidaan yhdistää uusia tietoja).
- Suoria tunnistetietoja ei kerätä, rekisteröity voi olla aineistosta ainoastaan välillisesti tunnistettavissa eli jos aineistoa yhdistettäisiin muualta saataviin tietoihin ja niiden avulla pyrittäisiin tunnistamaan rekisteröity.
- Aineisto analysoidaan suoraan tunnistetiedoin, koska (peruste suorien tunnistetietojen säilyttämiselle):

Tutkimuksessa käsiteltävät henkilötiedot suojataan

käyttäjätunnuksella salasanalla

Tutkimuksesta on tehty **erillinen tietosuojan vaikutustentarvio**

Kyllä Ei, koska tutkielman tekijä on tarkastanut, ettei vaikutustentarviointi ole pakollinen.

Tutkielman tekijä on suorittanut tietosuoja ja tietoturvakoulutukset

Kyllä

8. HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY TUTKIMUKSEN PÄÄTTYMISEN JÄLKEEN

Tutkimusrekisteri (kaikki tutkimukseen liittyvät tiedot esim. viestit ja sähköpostit) hävitetään tutkimuksen päätyttyä arviolta 31.3.2024 mennessä tai

Tutkimusrekisteri anonymisoidaan tutkimuksen päätyttyä arviolta kk. vvvv mennessä eli kaikki tunnistetiedot poistetaan täydellisesti, jotta paluuta tunnisteteolliseen henkilötietoon ei ole eikä aineistoon voida yhdistää uusia tietoja tai

Tutkimusrekisteri arkistoidaan tunnistetiedoin eli sisältäen henkilötietoja tutkimuksen päätyttyä arviolta kk. vvvv alkaen.

Oikeudellinen peruste tutkimusaineistoon sisältyvien henkilötietojen arkistointiin tutkimuksen päätyttyä

Tutkimusaineistojen ja kulttuuriperintöaineistojen arkistointi *yleisen edun perustella* (tutkimusaineisto arkistoidaan tutkimuksen päätyttyä ja arkistoitava aineisto sisältää henkilötietoja), arkistoitavalle aineistoille tehdään arvonmääritys (tietosuoja-asetuksen artikla 6.1 e, erityiset henkilötietoryhmät 9.2.j).

9. Rekisteröidyn oikeudet

Oikeus saada pääsy tietoihin (tietosuoja-asetuksen 15 artikla)

Sinulla on oikeus saada tieto siitä, käsitelläkö henkilötietojasi ja mitä henkilötietojasi käsitellään. Voit myös halutessasi pyytää jäljennöksen käsiteltävistä henkilötiedoista.

Oikeus tietojen oikaisemiseen (tietosuoja-asetuksen 16 artikla)

Jos käsiteltävissä henkilötiedoissasi on epätarkkuuksia tai virheitä, sinulla on oikeus pyytää niiden oikaisua tai täydennystä.

Oikeus tietojen poistamiseen (tietosuoja-asetuksen 17 artikla)

Sinulla on oikeus vaatia henkilötietojesi poistamista tietyissä tapauksissa. Oikeutta tietojen poistamiseen ei kuitenkaan ole, jos tietojen poistaminen estää tai vaikeuttaa suuresti käsitteilyn tarkoituksen toteutumista tieteellisessä tutkimuksessa.

Oikeus käsittelyn rajoittamiseen (tietosuoja-asetuksen 18 artikla)

Sinulla on oikeus henkilötietojesi käsittelyn rajoittamiseen tietyissä tilanteissa kuten, jos kiistät henkilötietojesi paikkansapitävyyden.

Oikeuksista poikkeaminen

Tässä kuvatuista oikeuksista saatetaan tietyissä yksittäistapauksissa poiketa tietosuoja-asetuksessa ja Suomen tietosuojalaissa säädetyillä perusteilla siltä osin, kuin oikeudet estävät tieteellisen tai historiallisen tutkimustarkoituksen tai tilastollisen tarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Oikeuksista voidaan poiketa myös, jos rekisteröityä ei pystytä tai ei enää pystytä tunnistamaan.

Profilointi ja automatisoitu päätöksenteko

Tutkimuksessa henkilötietojasi ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon. Tutkimuksessa henkilötietojen käsittelyn tarkoituksena ei ole henkilökohtaisten ominaisuuksiesi arviointi, ts. profilointi vaan henkilötietojasi ja ominaisuuksia arvioidaan laajemman tieteellisen tutkimuksen näkökulmasta.

Helena Hasselblatt
040 5764201
helena.hasselblatt@gmail.com

Rekisteröidyn oikeuksien toteuttaminen

Jos sinulla on kysyttävää rekisteröidyn oikeuksista, voit olla yhteydessä yliopiston tietosuojavastaavaan. Kaikki oikeuksien toteuttamista koskevat pyynnöt toimitetaan Jyväskylän yliopiston kirjaamoon. Kirjaamo ja arkisto, PL 35 (C), 40014 Jyväskylän yliopisto, puh. 040 805 3472, e-mail: kirjaamo(at)jyu.fi. Käyntiosoite: Seminaarinkatu 15 C-rakennus (Yliopiston päärakennus, 1. krs), huone C 140.

Tietoturvaloukkauksesta tai sen epäilystä ilmoittaminen Jyväskylän yliopistolle <https://www.jyu.fi/fi/yliopisto/tietosuojailmoitus/ilmoita-tietoturvaloukkauksesta>

Sinulla on oikeus tehdä valitus erityisesti vakinaisen asuin- tai työpaikkasi sijainnin mukaiselle valvontaviranomaiselle, mikäli katsot, että henkilötietojen käsittelyssä rikotaan EU:n yleistä tietosuojasetusta (EU) 2016/679. Suomessa valvontaviranomainen on tietosuojavaltuutettu.

Tietosuojavaltuutetun toimiston ajantasaiset yhteystiedot: <https://tietosuoja.fi/etusivu>

Liite 2. Tiedote tutkimuksesta

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

1. Pyyntö osallistua tutkimukseen:

”Varhaiskasvattajan taidekasvatusosaaminen ja taidekasvatuksen muodot varhaiskasvatuksessa”

Sinua pyydetään mukaan tutkimukseen, jossa tutkitaan varhaiskasvattajan kokemuksia taidekasvatuksesta työssään. Tarkoituksena on selvittää, minkälaisia kokemuksia varhaiskasvattajilla on taidekasvatusosaamisesta työssään ja minkälaisia taidekasvatuksen muotoja varhaiskasvattajat käyttävät työssään. Tutkielman tarkoitus on lisätä ymmärrystä varhaiskasvattajien työstä taidekasvattajana sekä saada tietoa varhaiskasvattajan taidekasvatusosaamisesta. Sinua pyydetään tutkimukseen, koska sinulla on kokemusta ja tietoa varhaiskasvattajana taidekasvatustoiminnasta varhaiskasvatuksen arjessa.

Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja siihen osallistumista. Liitteessä on kerrottu henkilötietojesi käsittelystä. Tutkimukseen osallistuu 4–6 varhaiskasvattajaa. Tämä on yksittäinen tutkimus, eikä sinuun oteta myöhemmin uudestaan yhteyttä.

2. Vapaaehtoisuus

Tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voit kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen, keskeyttää osallistumisen tai peruuttaa jo antamasi suostumuksen syytä ilmoittamatta milloin tahansa tutkimuksen aikana. Tästä ei aiheudu sinulle kielteisiä seurauksia. Keskeyttäessäsi tutkimukseen osallistumisesi tai peruuttaessasi antamasi suostumuksen, sinusta siihen mennessä kerättyjä henkilötietoja, näytteitä ja muita tietoja käytetään osana tutkimusaineistoa, kun se on välttämätöntä tutkimustulosten varmistamiseksi.

3. Tutkimuksen kulku

Tutkimus muodostuu 4–6 tutkimushaastattelusta. Tutkimushaastattelut toteutetaan loka-marraskuussa 2023. Tutkimushaastattelut tallennetaan ja litteroidaan. Litteroidut aineistot siirretään erilliseen tiedostoon ja samalla aineisto anonymisoidaan. Tutkimusaineistosta valmistuu tutkimusraportti arviolta 31.12.2023 mennessä. Tutkimusaineistoa säilytetään 31.3.2023 saakka, jonka jälkeen ne hävitetään asianmukaisesti.

4. Tutkimuksesta mahdollisesti aiheutuvat hyödyt

Tutkimuksen tuloksia voi hyödyntää varhaiskasvatuksen ja kulttuuripalveluiden suunnittelussa. Tutkimus jatkaa kasvatustieteellistä, etenkin varhaiskasvatuksen ja taidekasvatuksen tieteellistä keskustelua, joka liittyy yhteiskunnalliseen keskusteluun taiteen tasa-arvosta ja saavutettavuudesta julkisena palveluna.

5. Tutkimuksesta mahdollisesti aiheutuvat riskit, haitat ja epämukavuudet sekä niihin varautuminen

Tutkimukseen osallistumisesta ei odoteta aiheutuvan riskejä, haittoja tai epämukavuuksia.

6. Tutkimuksen kustannukset ja korvaukset tutkittavalle sekä tutkimuksen rahoitus

Tutkimukseen osallistumisesta ei makseta palkkiota.

7. Tutkimustuloksista tiedottaminen ja tutkimustulokset

Tutkimuksesta valmistuu kasvatustieteen aineopintojen proseminarityö. Tutkittavia ei voida tunnistaa tuloksista eikä julkaisuista.

8. Tutkittavien vakuutusturva

Jyväskylän yliopiston henkilökunta ja toiminta on vakuutettu.

9. Lisätietojen antajan yhteystiedot

Tutkimuksen tekijä: Helena Hasselblatt, 040 5764 201, [helena.hassel-](mailto:helena.hasselblatt@gmail.com)

blatt@gmail.com

Tutkimuksen ohjaaja: Maarit Koskinen, yliopistonopettaja, KT, puh. 040 805 4246, maarit.g.koskinen@juu.fi

Liite 3. Suostumus

SUOSTUMUS OSALLISTUA TIETEELLISEEN TUTKIMUKSEEN

Varhaiskasvattajan taidekasvatusosaaminen ja taidekasvatuksen muodot varhaiskasvatuksessa

Olen ymmärtänyt, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja voin milloin tahansa syytä kertomatta keskeyttää osallistumiseni tutkimukseen tai peruuttaa antamani suostumuksen. Keskeyttämisestä ei aiheudu minulle kielteisiä seuraamuksia. Keskeyttämiseen asti minusta kerättyjä tutkimusaineistoja voidaan edelleen hyödyntää tutkimuksessa.

Olen saanut tiedotteen tutkittavalle sekä tietosuojailmoituksen, ja minulla on ollut mahdollisuus esittää tutkijoille tarkentavia kysymyksiä, joten olen saanut riittävät tiedot tutkimuksesta ja henkilötietojeni käsittelystä.

Antamalla suostumukseni osallistua tähän tutkimukseen tutkittavana hyväksyn,
- että minulta kerätään tietoa tiedotteessa kuvattuun tutkimukseen ja
- että minulta kerättyjä henkilötietoja kerätään, käytetään ja käsitellään tietosuojailmoituksessa kuvatun mukaisesti.

Vahvistus:

Olen antanut suostumukseni suullisesti ja tutkija on dokumentoinut sen luotettavalla tavalla.

Helena Hasselblatt, 040 5764 201, helena.hasselblatt@gmail.com

Paperista tai taltioitua suostumusta säilytetään tietoturvallisesti, kuten muutakin henkilötietoa

Liite 4. Haastattelurunko

1. Taustatiedot ja omat kokemukset

- Kuinka pitkään olet työskennellyt varhaiskasvatuksessa ja missä roolissa?
- Näkyvätkö omat taidekokemuksesi ja -mieltymyksesi työssäsi lasten kanssa? Millä tavoin?
- Millaista taidetoimintaa teet lapsiryhmässä? Mitä taiteen muotoja käytät enemmän – ja vastaavasti, mikä jää vähemmälle huomiolle? Mistä arvelet tämän johtuvan? (luova liikunta, tanssi, draama, musiikki, kädentaidot, kuvataide, kirjallisuus jne.)
- Jos koet, että taidekasvatus pitäisi huomioida entistä monipuolisemmin, millaisia muutoksia pitäisi mielestäsi tehdä kunnan ja oman päiväkotisi varhaiskasvatussuunnitelmiin?
- Millä keinoin haluaisit työnantajasi tukevan työyhteisöänne, jotta taidelähtöisten menetelmien käyttö olisi säännöllistä ja monipuolista?
- Millaista koulutusta olet saanut taidekasvatuksesta ja onko se mielestäsi riittävä?

2. Valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan perustuvat kysymykset

- Millä tavoin toiminnassa toteutuvat seuraavat taiteen osa-alueet? Millaisia lapsia koskevia kasvatustavoitteita niihin sisältyy?
  - Luova liikunta ja tanssi (luova liikkuminen musiikin tahtiin, eri välineiden hyödyntäminen.)
  - Kuvataide ja kädentaidot (askartelu, maalaaminen, taidekuvien tarkastelu, piirtäminen, muovailu, painotyöt, ompelu, puutyöt, rakentaminen.)
  - Draama (näyttelemine, teatteri, lasten omat esitykset, tunteet, unelmat, teatteriretket, prosessidraama.)
  - Musiikki (soittaminen, laulaminen, eläytyminen, musiikin kuuntelu, musiikkileikit, laululeikit.)
  - Kirjallisuus (kirjat, lorut, sadut, tarinat, lasten omat jutut.)

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa sanotaan näin: ”Lapsella tulee olla mahdollisuus toimia monipuolisesti taiteen eri alueilla, ja hänen tulee saada esimerkiksi maalata, piirtää, soittaa, laulaa, rakentaa, näytellä, tanssia, nikkaroida, askarrella, omella, kuunnella tai keksiä satuja ja runoja.”

- Millä tavoin huomioitte lasten mielenkiinnon kohteet, tiedot ja taidot sekä samalla monipuolisen toiminnan? Miten lapset ovat mukana suunnittelussa? Keltä kysytään ja miten: lapset, aikuiset tai kasvatuksen ammattilaiset?

- Milloin toimintanne on ohjattua ja missä tilanteissa annatte lapsille vapaat kädet toteuttaa ja improvisoida? Miten tämä näkyy käytännössä? (Ovatko välineet helposti lasten saatavilla vai lukkojen takana?)
- Millä tavoin ja kuinka usein lapset saavat esittää omia tuotoksiaan?
- Miten usein ja millä tavoin toteutate yksittäisiä taidetuokioita ja pitkäkestoisia projekteja?
- Miten tuette lasten mahdollisuutta kokea mielikuvitusmaailma, jossa kaikki on mahdollista ja leikisti totta?
- Varhaiskasvatussuunnitelmassa tuodaan esille, että ympäristön esteettisyys voi olla lapselle taide-elämys. Miten panostatte ympäristön esteettisyyteen (esim. sisustus, lasten töiden esille tuonti, lapsilähtöisyys)?

3. Yhteistyö kulttuuri- ja taidetoimijoiden kanssa

- Miten toteutate yhteistyötä paikallisen kulttuuritoimen tai muiden lastenkulttuuria edistävien asiantuntijoiden kanssa?